

Priepilauka

Nuotrauka Vytauto Mažeio

Kolchozinis skurdas ir kūrybinė nelaisvė

Apie Jurgio Gliados premijuotąjį romaną "Liepsnos ir apmaudo asočius"

DR. J. GRINIUS

Jurgis Gliada, **LIEPSNOS IR APMAUDO ASOČIAI**. "Draugo" asatunioiktąjį romano konkursą laimėjusi knyga. Išleido Lietuviškos knygos klubas, 1969 m. Ap-lanka piešė P. Jurkus. Knyga 304 pel., kainą \$4.00, gaunam "Drau-ge".

Kiekvienas rašytojas iš prigimties jaučia ir žino, kad viešumon paleidžiamas jo kūrinys turi būti naujas, t.y. nevalia karoti to, ką yra vaizdavę ar pasakę kiti autoriai arba jis pats savo ankstesniais kūriniais. Tai šitam reikalavimui įvykdyti neužtenka jį žinoti: reikia talento ir pastangų bei darbo. Tačiau, iš kitos pusės, kad ir kaip rašytojas bebūtų ta-lentingas ir originalus, jis visada lieka ribotas individas, kuris ne-gali pabėgti nuo savęs. Todėl to paties rašytojo įvairūs kūriniai būna tarp savęs tokie giminingi, kad juos galima lengvai atpažinti kaip brolius ir seseris.

Tai suprasdami, normalūs rašytojai nesistengia nei nuo savęs pabėgti, nei save išskirti nei demonstruoti: nauja tema, naujas siužetas, nauja problema kūrinį savaime pareikalauja iš rašytojo naujų vaizdų, atitinkamo vaizdavimo būdo ir net kitokio stiliaus negu buvo jo ankstybesnieji kūriniai. Šiais laikais to naujumo kai kurie rašytojai siekia net dirbtinai, nes vadinamo modernišku-mo bei madingumo dabar reika-lauja, komersantų dilginami, gel-tonasnapiai snobai. Nors tikri kū-rėjai žino, kad dirbtinis mading-

gumas yra nenaudingas jų kūri-nių amžiui, nes maža prašina su tirpstančiu sniegu, tačiau neego-centriški jautresnieji rašytojai kar-tais vis tiek nusilenkia dienos šu-kiams ir mados spaudimams. To galima pastebėti J. Gliados, A. Barono, A. Rūtos, A. Kairio, Al. Landsbergio ir kitų raštuose. To noro būti a la page, man rodos, yra ir šiemetiniame J. Gliados romane "Liepsnose ir apmaudo asočiuose".

Temos ir problemų aktualumas. Kur yra šio romano autoriaus duoklė mūsų dienoms, teks pasakyti vėliau. Šiuo tarpu reikia pasidžiaugti, kad šis pastarasis J. Gliados kūrinys yra naujas ge-raja (išliekamąja) prasme, nes to rašytojas "Liepsnose ir apmaudo asočiuose" tegalėjo pasiekti il-gu pasirošimu, renkant me-džiagą, informuojantis apie oku-puotosios Lietuvos gyvenimą iš laikraščių bei knygų, kalbant su vienu antru tautiečiu, kuris Lietuvos sovietinį gyvenimą paži-no tiesiog, kartais gal pasinaudo-jant kitokiais rašytojų teži-no-maisiais šaltiniais. Trumpai ta-riant, dabartinės Lietuvos kad ir daliniam pavaiždavimui "Lieps-nose ir apmaudo asočiuose", J. Gliada yra atlikęs ilgą pasiruo-simo procesą, kuris tačiau mums nedaug tebūtų davęs, jei rašyto-jas neturėtų išvalgios intucijos ir kūrybinės vaizduotės, kokios jis ne kartą yra parodęs savo an-kstybesniuose kūrinuose.

Intucijos ir kūrybinės vaiz-duotės gal čia nereiktų nė pa-brėžti, jei "Liepsnose ir apmaudo asočiuose" nebūtų vaizduojamas toks gyvenimas, kuris tiesiogini-am rašytojo stebėjimui neprie-inamas dėl įvairių priežasčių. Tiesa, kad visi tie, kurie mylime Lietuvą ir sielojamės savo tėvy-nės vargais, gaudome kiekvieną žinėlę, padedančią geriau pažinti socialinį, psichologinį ir mora-linį Lietuvos veidą, tačiau čia tu-rėtume prisipažinti, kad J. Gliada mus visus tikriausiai pralen-kia dviejose srityse — kolchozi-nio kaimo kasdienybėje ir rašyto-jų psichiniame stovy. Lietuvos kolchozino kaimo rūpesčiai bei vargai komunistų centralistinio biurokratizmo pinklėse ir sunkiai pastebimos pastangos nepasiduo-ti komunistų sukuriam dvasinio

skurdo slogučiui "Liepsnų ir ap-maudo asočių" romane kažin kaip sutampa su rašytojų (ypač senųjų) oportunistine konfor-mizmu, prieš kurį nori sukilti jaunieji, negalėdami pakęsti dva-sinės nelaisvės, kuri gimdo uni-formuotą, sovietiniu odelonotu

pakvipintą literatūrą. Tas dvi sritis — kolchoziško kaimo kadienišką mizeriją ir rašytojų kūrybinį dusimą nelaisvė-ję — J. Gliada darniai romane sujungia centriniu herojum, ne-akivaizdiniu studentu ir komjau-nuoliu Jonu Survila, kuris dėl

Negalėdamas prisiversti rašyti taip, kad jo raštai praeitų pro so-vietinę cenzūrą ir tikty spaudai, Survila vis dėlto nepajėgia užslo-pinti savo vidaus karščio, savo dvasinių liepsnų. Todėl, apmau-

pasitikejimo "atodėrio" iliuzi-joms yra priverstas provincijos užkampy dirbti kolchozo skaityk-los vedėju, nors savo interesais ir pašaukimu jis yra rašytojas. Kaip kolchozo tarnautojas, Sur-vila gerai pažįsta kaimo biurok-ratiją, jo gyventojų interesus, pats dalyvauja dusinančio kol-chozo rutinos pajvairinime, bet kaip dvasinių polėkių asmuo ir jaunas rašytojas kenčia šitoj ru-tinoj, nors čia su meile, čia su apmaudu skaitydamas naujasias knygas, bent sau vertindamas jas ir jų autorius kritiškai ir nenu-traukdamas ryšių su Kaune vei-kiančiu Giordano Bruno būreliu, kurio nariai labiau domisi lite-ratūrinės kūrybos ir laisvės prob-lemomis negu įkryjęs ateiz-mu. Todėl Survila greit suartėja su kunigu Jatuliu, atvykusiu dirbti į kochozą mechaniku (sovieti-nė anomalija) ir anksčiau buvo susidragavęs su senu buchalte-riu, izraelitu Šapira, kuris per vo-kiečių nacių okupaciją žiūrėjo mirčiai akis Kauno IX-me for-te. Šio žmogaus kraštutines eg-zistencines patirtis Survila ypač brangina, intuityviai jausdamas, kad Šapira, Jatulis ir jis pats yra gyvieji žmonės kolchoziniame merdėjime (tikintis brigadinin-kas Dareika su žmona jam tėra buržuazinės atgyvenos).

Negalėdamas prisiversti rašyti taip, kad jo raštai praeitų pro so-vietinę cenzūrą ir tikty spaudai, Survila vis dėlto nepajėgia užslo-pinti savo vidaus karščio, savo dvasinių liepsnų. Todėl, apmau-

(Nukelti į 2 psl.)

Koncertas žuvusiems pagerbti

Česlovo Sasnausko "Requiem" Chicagoje nuskambėjus

PROF. L. ŠIMUTIS, Jr.

Praėjusį šeštadienį, birželio 14 o., Chicagoje įvyko išskirtinis tautos kankinių pagerbimas — religinis koncertas Šv. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje, Mar-quette Parke. Šio neeilinio kon-certo atlikėjai buvo: parapijos choras, vadovaujamas Vlado Bal-trušaičio, Marija Mondeikaitė — vargonininkė, Alė Kalvaitytė — kontraaltas, Stasys Baranauskas — tenoras, Jonas Vaznelis — bo-sas ir Povilas Matiušas — smui-tininkas. Pagrindinis koncerto veiklas buvo Česlovo Sasnausko "Requiem". Bet prieš išpildant

šias mišias, visi solistai ir choras atskirai dar atliko po vieną kū-rinį. Visam koncertui dirigavo Vladas Baltrušaitis.

Koncertas pradėtas choro ga-lingai pagiedota Antano Vana-gaičio "Malda". Veikalas gra-žiai ir efektingai atlikas, bet kai kur vyrų balsai buvo daug stip-resni už moterų. Povilas Matiušas švairiu tonu ir gera inter-petacija pagrojo F. Bacho "Grave".

Iš Dubois oratorijos "Septyni Kristaus žodžiai" Ketvirtąjį žodį pagiedoję bosas Jonas Vaznelis, o J. Dambrauskas "Domine De-us" — kontraaltas Alė Kalvaitytė ir G. Verdi "Ingemisco" iš jo garsųjų Requiem mišių — teno-noras Stasys Baranauskas — Ba-ras. Čia rašančiam vis malonu yra išgirsti Joną Vaznelį ir Sta-sį Baranauską kaip operoje, taip ir koncertuose. Tur būt, pirmą kartą išgirdau ir Alė Kalvaitytę. Ji turi gražų, išlavintą, pla-taus diapazono balsą.

Kaip žinome, Česlovo Sasnaus-

Guido Reni (italas, 1575 — 1642)

Angelių koncertas

Kertinė Parasė

AR BŪTINAS KULTŪRINIS APSNŪDIMAS VASARĄ?

Visi laukiam vasaros, lau-kiam atostogų, laukiam tikro, o gal tik įsivaizduoto, tegu ir trumpo poilsio. Bet kas yra tas poilsis? Ir ne vieno mūsųose anas yra suprantamas kaip nieko neveikimas, visko užmiršimas, beveik nugrimzdimas budiškojoni nirvanon. Ar ištik-rųjų visur ir visų vasaros se-zonas šitaip yra suprantamas ir tokiam nuliniam reikalui aukojamas?

Kur jau kur, bet kultūrinia-me gyvenime jokio siūlo nukir-pimo čia negali būti. Kultūri-nio gyvenimo tęstinumas turi neišblėsti ir vasaros mėnesiais. Iš tikrųjų, visur aplink mus taip ir yra. O regimi pavyzdžiai galėtų ir mums būti dideliu pa-skatinimu jokiuos vasaros karščiuos kultūrinuose porei-kiuose neapleisti, ypač kai ir tuos karščiuos nei vėsintuvų, nei aplinkos vėsiųjų vandenų netrūksta.

Pažvelkime į čia pat pašonė-ję esantį amerikiečių kultūrinį gyvenimą vasaroje. Kiek čia ir po grynų dangum ir po stogu vyksta įvairiausių koncertų, kiek pirmiausių vaidinimų, mu-zikos festivalių, uždary ir vie-šų studijinių suvažiavimų. Ne kartą visa tai klostosi puikioje ir gyvoje gamtoje, kur kūrybi-nė mintis ir žodis, vaizdas ir garsas, spalva ir daina tampa dar žavingesni, spindintys tie-siog pirmąpradžio rojus rasi. Kultūrinis gyvenimas vasarą alsuoja ir kituose žemynuose, ypač Europoje. Ir ne vien dėl to, kad juo būtų galima dau-giau turistų prisivilioti, bet kad pats kultūringas žmogus negali pakęsti apmirusios tū-tumos.

Tad argi dabar mes, lietu-viai, galėtume būti lyg akivaiz-dūs argumentas, kam nors įro-dinėjant, jog vasarą drąsiai įmanoma nusižmoginti ir bet kokius kultūrinius savo pri-gimties poreikius visai pamiršti. Iš tikrųjų, taip mūsųose ir nėra. Juk mes jau turime gra-žią tradiciją vasaros mėnesiais ir čia ir Europoj rengti įvairias studijų savaites, įvairių or-

ganizacijų bei jaunimo stovyk-las, kurių darbotvarkėse ne-trūksta kultūrinių temų, sim-poziumų, koncertų, literatūros vakarų, nuotaikingų lauzo pro-gramų ir pan. Reikia iš pasku-tiniųjų ir toliau palaikyti šią tradiciją ir žiūrėti, kad ji me-tai po metų nepradėtų blėsti.

Tačiau atostogų savaites ne visi praleidžia organizuotose stovyklose bei poilsinėse studi-jų dienose. Dauguma vis dėlto pabyra laisvai paežerėse ir pa-giriuose. Tačiau lietuviai, ir šiuo būdu atostogaudami, mėgs ta tegu ir neorganizuotai susi-ourti tam tikrose vietovėse. Juk ne vienas mūsų yra puikiai ži-nomos šitokios lietuviškos va-sarvietės kaip Union Pier prie Chicagos, Vasaga — ne per to-liausia nuo Toronto, ar Kenne-bunkport — rytiniame Ameri-kos pakraštyje. Panašių vietų yra ir kitų lietuvių kolonijų pa-šonėse. Kodėl šitokios, tegu ir neorganizuotos, didesnius mūsų vasarotojų telkinius atostogų savaitėmis negalėtų įvykti ne vien tik nuotaikingos lauzų programos, bet ir vienos, kitos aktualios temos pašneke-siai, kodėl nebūt galima vaka-rais pasikviesti vieną ar kitą ra-šytoją ir prie židinio ar lauzo liepsnos išgirsti jo gyvąjį žodį, kodėl nepagalvoti ir apie vasa-riškąjį koncertą ar bent plokš-telių vakarą su atitinkamais, akiraty praplečiančiais kome-n-tarais. Atostogų dienoms šitai duotų kur kas gilesnės pras-mės ir dvasinės naudos, dienos ir vakarai vasarotojui nenu-bostų, turint rankoje ne vien bičiulę knygą, bet ir mezgant ryšį su gyvaisiais kultūros žmonėmis.

Visa tai eilėje pastarųjų me-tų, kiek spaudoje teko pastebė-ti, jau vykdoma lietuvių pran-ciškonų vasarvietėje Kennebunk porte: literatūros vakarai ir instrumentinės muzikos koncer-tai ten jau virstę įprasta tradi-cija. Kodėl tad ji negalėtų per-simesti ir į kitus vasarinius lietuvių spiečius?

k. br.

Šiame numery

- Ar būtinas kultūrinis apsnūdi-mas vasarą?
- Kolchozinis skurdas ir kūrybinė nelaisvė.
- Koncertas žuvusiems pagerbti.
- Tautinė misija praeityje ir koks jai atsakymas dabartyje.
- Kazio Bradūno eilėraščiai.
- Kovos dėl Panevėžio.
- Imkit mane ir klausyk.
- Nauji leidiniai.
- Kultūrinė kronika.
- Akademinės prosvaitės: Studentų maišto priežastys. Rašytojas Baronas pas šatri-jiečius. Maskvos kankinio rašytojo Danileio knyga. Firmosios kregždės Dainavoje.

Kolchozinis skurdas ir kūrybinė nelaisvė

(Atkelta iš 1 psl.)

do vedamas, jis rašo stalčiams, kurie gal kada nors bus atidaryti ir paskelbti pasauliui kaip Mirsio jūros papirusai iš molio asočių. Šitokiam tikslui, kaip atrodo, geriausiai tinka vaizdai kronika, pasakojanti skurdaus kolchozo banalybes bei įžymybes, bet kurioj autorius (Survila) neslepia savo jausmų, nei minčių, laisvai kritikuodamas beveik visus dabartines Lietuvos rašytojus tam poetus, karčiai atsiliepdamas apie tokius komunistinius bonzas kaip Venclova ir Mieželaitis, švelniai kalbėdamas apie jaunuosius ir moteris ir net cituodamas eilėraščių ištraukas tu poetui, kurie leidžiami per kritikos rėtį. Taigi šita kritika ir vaizdinga kolchozinio gyvenimo kronika be datų su dviejų savaičių Survilos atostogomis į Kauną pasiklausyti Minsko profesoriaus apie rusų dekadentus ir dalyvauti Giordano Bruno ratelio susirinkime sudaro beveik visą "Liepsnų ir apmaudo asočių" romaną.

Vietnamo karo epizodas

Tariam "beveik visą romaną", nes knygoj dar yra "Sakmė apie tris" arba literatūrinė fūga, tiksliau 50 puslapių tarpas, neva atstovaujantis draudžiamai "stal činei" literatūrai, kur vaizduojamas Chicagos lietuvių gydytojo Daugo susitikimas su sovietiniu korespondentu, lietuviu Gedimiu Vietnamo džiunglėse. Tiedu lietuviui ten ne tik nesimūša, bet greit suartėja ir bendromis jėgomis gelbsti sunkiai sužeistą gailętiną seserį (amerikietę juodukę) ir abudu drauge žūsta nuo to pačio kulkosvaizdžio.

Nors šis epizodas yra prasmingas savy, tačiau reikia stipriai abejojti, ar jis reikalingas tam visam romanui, kuris susidaro iš kolchozo kronikos ir Survilos kritikos. Atrodo, kad skaitytojas nepasiriks pamanais, kad šiuo epizodu J. Gliauda nesulaukė — atsiliepęs į dienos klausimus — į Vietnamo karą, aktualų Amerikos lietuviams, ir nemažiau aktualią problemą apie bendravimą ir bendradarbiavimą tarp lietuvių šlapus ir anapus geležinės uždangos.

Zinoma, nėra jokio estetinio nuostato, kuris drausytų rašytojui būti madingam arba atsiliepti į aktualius dienos klausimus; tačiau šitokių atvejų vis tiek reikia klausti, ar šitoks atsiliepimas specialiu romano epizodu nekenkia viso kūrinio vienybei. O "Liepsnos ir apmaudo asočių" jis kenkia dėl dviejų priežasčių. Viena, Vietnamo džiunglės ir ten vykstantis žiaurus, netikėtinumų kupinas karas yra per daug tolimas ir labai egzotiškas, palyginus juos su pavertęs Lietuvos nespalingu kolchozu. Antra, Vietnamo epizodas su šurpiais nuotykių ir dramatiška pabaiga pasirodo toks įspūdingas, kad jis nustelbia prieš ir po jo einančias scenas Lietuvoje. Ypač netenka vaizdinių svorio po to epizodo einančios scenos, tokios reikšmingos Survilos dvasinei evoliucijai (jo mylimosios Mūzos nelaiktas išteikėjimas, Markso teorijos mirtis Giordano Bruno komjaunuolių ratelyje). Tas pats stiprus Vietnamo epizodas neigiamai (silpninančiai, blukinančiai) veikia idėjiškai ir psichologiškai svarbiu epizodu, pavaizduojantį kunigo Jatulio ir Dareikų iniciatyvą pastatyti kolchozinę bažnyčią ir jos likvidavimą.

Kadangi jaunojo kunigo Jatulio apsigyvenimas kolchoze mechaniko pareigoms buvo vienas reikšmingiausių įvykių sovietinio kaimo murzinų pilkybėje, tai ir jo likvidavimas įprastos sovietinės klastos priemonėmis turėjo baigtis įspūdingai. Negalima tarti, kad romane šios likvidacijos scenos būtų bespalvės, arba kad jos neatitiktų tam dvasiniam bū-

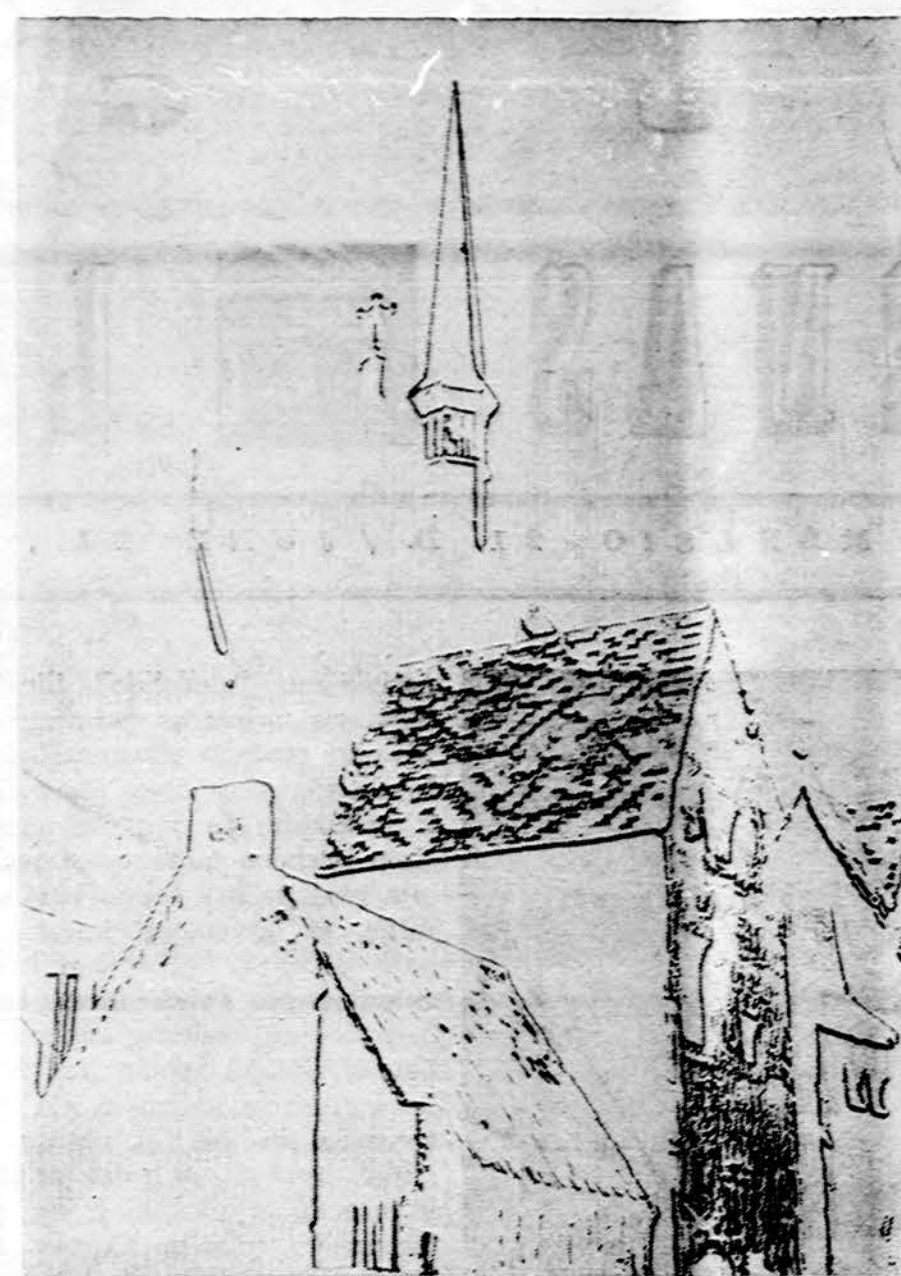
kumui ir žiaurumui, kurie slepiasi už melo ir klastos sovietiniame gyvenime pavergtoji Lietuvoj, tačiau šita likvidacija vis tiek pasiliekia šurpau vietnamietiško intarpą arba šalutinio epizodo šėšėly. Zinoma, vietnamietiško epizodo nustelbtas scenas galima ir taip aiškinti, kad rašytojas jomis norėjo parodyti, kaip nuobodžioji sovietinė rutina nepaiso jokių nepaprastųjų bei tokių anomalių, kaip likvidavimas naujoviško sovietinio kunigo — mechaniko, kuriuo plačiai domėjosi ne tik kolchozas, bet ir visa apylinkė, kad sovietai mėgsta paslaptin-gas klastas...

Betgi literatūros menas, nėra gyvenimas. Kai šalutiniam, daugiau ar mažiau atsitiktiniam motyvui romane buvo duotas stiprus Vietnamo džiunglių epizodas, kažin ko panašaus reikėjo kun. Jatulio ir kolchozinių pastatytos bažnytelės likvidavimui. Kokia nors demonstracija nuskurdusiame užkampio kolchozui tikriausiai nebūtų tikusi. Bet ją galėjo atstoti kokia nors stipraus komizmo scena, išjuokianti oportunisto kolchozo pirmininko ir plakatinio ateisto Baikausko žygdarbi. Tiesa, kad užspringus traktoriaus motorui, nuvertiant bažnytelės boksteli, kažin kas pasigedavo slaptai areštuoto kun. Jatulio. Bet toks humoras ten per silpnas, turint galvoj Vietnamo epizodą. Reikėjo kažin ko panašaus ir prigirdytų kačiukų laidojimo epizodą.

Satyra, humoras ir transcendencinės aspiracijos

Tarp komizmo ir satyros blykčiojimų, kokių ne kartą sutinkame "Liepsnų ir apmaudo asočių" romane, tas kačiukų laidojimo epizodas ir jo politinės reikšmės svarstymas yra vienas meistriškiausių. Visų kolchozo tūzų posėdis, pradedant vaikų darželio vedėja ir baigiant kompartijos partogu, jų visų susirūpinimas, kodėl vaikai prigirdytus kačiukus laidoją ne su "buržuazine" religine apeigomis, bet komunistiškai, giedodami Internacionalą, yra reto komizmo puslapias, prilygstantį Gogolio piešiniam apie rusų bajorus ir valdininkus. Kai kada nors Lietuvos vaikams reikės parodyti buvusius sukolchozinto kaimo absurdus, būsimų chrestomatijų sudarinėtojai vargiai ras geresnį epizodą už kačiukų laidojimo svarstymą vietinėje kompartijos celėje su kolchozo galiūnais priešaky.

Tą epizodą čia pabrėžiame pasidžiaugti, kad J. Gliauda savo "Liepsnų ir apmaudo asočių" ro-

Varpinės eskizzas

Nuotrauka Algirdo Grigaitis

mane atsiskleidžia kaip humoristas satyrikas. Pažymėtina tai, nes lig šiol geruosiuose mūsų rašytojo romanuose ("Siksnosparnių soste", "Ikaro sonatoj", "Delfino ženkle") vis turėdavom propogusitelti ties jo dramatiškais arba tragiškais epizodais, ne kartą nukreipusiais mūsų žvilgsnį į metafizines transcendencines perspektyvas. Tuo nesakom, kad ne vienu atveju karčiai nusišypsodamas savo naujausiam romane J. Gliauda būtų tapęs paviršutiniškesnis. Ne. Ir čia jo bent trys herojai siekia metafizinių gelmių. Svarbiausia — jų nesamoningai ilgisi romano centrinis herojus komjaunuolis ir rašytojas Survila: neoficialūs, beveik slapti jo pokalbiai su Šapira ir kun. Jatuliu palaikė jo dvasinę gyvytį, kad užkampio kolchoze ir tada, kai jame dar nebuvo miręs tikėjimas Markso ir Lenino teorijomis.

Veikėjų vaizdavimas

Iš visų negausių romano veikėjų Survila yra vienintelis dinamiškos psichikos asmuo. Nors iš paviršiaus (savo elgesio ir žodžių) jis derinasi prie motinos kompartijos bei jos galinių kolchoze, tačiau savo viduje abejoja, kenčia, ilgisi kūrybinės laisvės, maištauja nežymiai, bet ištvermingai, beveik herojiškai, ryšdamas savo dienoraštį — kroniką apie kolchozo gyvenimą, gerai žinodamas, kad jo rašto Sovietijoje niekas neatspausdins be kitko ir dėlto, kad čia kolchozo pirmininkas Raikūnas išeina grynas oportunistas, tinkamas bet kokiam režimui, o kovojančių ateistų bri-

gados pirmininkas Baikauskas — tikras liežuviu donkichotas, kuris savo menkystę stengiasi pridengti plepalais apie tobulą socializmo kolchozus ant Marso.

Iš trijų moterų romane trumpai, bet gana ryškiai nubrėžtos dvi — kolchozo pirmininko jaunoji žmona Raikūnienė, kuri dūsta iš nuobodžio, vaidintų scenoj nors pusnuogė, kad tik gautų viešai pasireikšti, ir brigadininko žmona senoji Dareikienė, kuri vakare po darbo sugrūbusiom rankom, beveik su asarom perrašinėja "Tėve mūsų" maldą, ją taikydama kolchozinių situacijai ir tardama: "Tėve mūsų, kuris esi tarp mūsų".

Jei "Liepsnos ir apmaudo asočių" būtų įprastinės fabulos romanas, galetuome prikišti, kad jo veikėjai nupiešti per trumpais ir negiliais brūkšniais: iš romano nesužinom, kodėl veikėjai tokie, o ne kitokie, nes rašytojas mums nieko nepasako apie jų praeitį, išskyrus centrinį — komjaunuolį ir rašytoją Survilą. Tuo tarpu būtų įdomu ir reikalinga daugiau žinoti bent dar apie trijų keturių veikėjų praeitį, įėjimą to negalime norėti apie visus. Dabar net apie tokį neilgą buhalterį Šapirą nežinom tiek, kad jis iš nacių naikinamojo pragaros teišliuok vienas iš visos šeimos.

Tačiau į priekaištą dėl nebailių ryškių veikėjų autorius galėtų visada atsakyti, primindamas, kad jis mums duoda jauno rašytojo akimis regimą kolchozinio gyvenimo kroniką, supintą su kritikinėmis mintimis apie rašytojų dvasinį skurdą ir kūrybinę nelaisvę. Šitokiems sunkiai apčiuopiamiems reiškiniams pavaizduoti už pavienius asmenų vidų, atrodo, svarbiau pavienės charakteringos scenos, vaizdingi, humoristiniai ar štampuoti posakiai, gamtovaizdžio brūkšniai, eilėraščių citatos, lyriški susimastymai ir susovietintos kalbos terminai. Kalbino stiliaus atžvilgiu J. Gliaudos "Liepsnose ir apmaudo asočiuose" priartėjama prie komunistinio laikraščinio žargono iki tokio laipsnio, kad atrodo, tartum, sakyktum sovietinio auklėtinio raštą. Tai meistriška.

Baigiant, reikia pasakyti, kad J. Gliaudos ne menkos pastangos kūrybiškai įžvelgti ir sudėtingai ir paslaptimis apsiuostą sovietinį gyvenimą okupuotoj Lietuvoj nenuėjo veltui. Tiesa, tos pastangos netapo literatūrinio šedevru, bet vis dėlto pateikė lietuvių skaitytojams įdomų bei rimtą romaną, kokio dar neturėjome. Lietuvių literatūros istorijoj jis bus visada prisimenamas, kada tik užeis kalba apie kolchozinio skurdo ir rašytojų kūrybinės nelaisvės vaizdavimą nešabloniniu būdu.

Rūkorius

Nuotrauka Algirdo Grigaitis

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejų, Chicagoj

1969.V.29.

Kultūrinė kronika

● **Turininga šiemetinė Lietuvių studijų savaitė Europoj.** Vokietijos lietuvių visuomeninės organizacijos, globojant PLB Vokietijos krašto valdybai, ruošia 16-tą Lietuvių studijų savaitę liepos 13-20 Bad Godesberge, Annabergo pilyje, Annabergerstr. 400.

Paskaitas skaitys: dr. K. J. C. GINSKAS (Uppsala) — "Sociologinis okupuotos Lietuvos piūvis", kun. J. URDZE (Bad Godesberg) — "Jaunimo religijos krizė", V. BANAITIS (Bonna) — "Ką vieni lietuviai be rusų yra pasiekę kultūroje okupuotoje Lietuvoje?", V. BARTUSEVIČIUS, M.A. — "Jaunimo revoliucija", prof. dr. J. JURAITIS (Sittenas) — "Katalikų Bažnyčios atsinaujinimas ar jos krizė", V. NATKEVIČIUS, M.A. (Roma) — "Naujos pažūros ir meilė", dr. J. GRINIUS (Miunchenas) — "Dėmės šviesioje Vaizganto kūryboje", prof. dr. J. ERETAS (Bazelis) — "K. Pakštas — egzodo pranašas", prof. dr. Z. IVINSKIS (Bonna) — "Liubalino unija ir jos šėšėliai" (Lietuvių-lenkų santykių 4 amžių perspektyvoje), dr. J. NORKAITIS (Stuttgartas) — "Kapitalizmo ir socializmo suartėjimas".

Pamaldoms yra pakviestas naujasis Europos lietuvių vyskupas A. DEKSNYS.

Be to, yra kvieistas paskaitai dr. A. J. Greimas (Paryžius), bet iki šiol nėra davęs galutinio atsakymo. Dail. A. KRIVICKAS (Romuva) ruošia lietuvių grafikos, meno leidinių ir plakatų parodą.

● **Kan. Mykolas Vaitkus** atsiminimų "Nepriklausomybės saulėj" III t. jau atspausdintas "Nidos" knygų leidyklos Londone (Anglijoje) ir netrukus grįžta iš knygųsiųklos. Naujajame tome M. Vaitkus pasakoja dar apie Maiorin, S. Nerį, S. Čiurlionienę, Adomą Jakštą, Iz. Tamošaitį ir kitus asmenis. Šiuo tomu rašytojas baigia nepriklausomybės laikų atsiminimų seriją. Sekančioje knygoje žada pasakoti apie įvykių okupacijų metais ir svetur.

● **Prof. B. Ciplijauskaitė** ir ispanų literatūra. Naujai įsteigta Madrido ispanų klasikų leidykla "Editorial Castalia" išleido garsaus ispanų poeto Gongoros prof. B. Ciplijauskaitės suredaguotus sonetus. Išskeldama šį faktą, ispanų spauda pažymi, kad B. Ciplijauskaitė esanti lietuvių kilmės amerikietė mokslininkė, jau pasižymėjusi savo įžvalgiomis studijom apie ispanų poeziją: "Vienatvė dabartinėje ispanų poezijoje" ir "Poetas ir poezija".

● **St. Goštautas Wellesley College profesorius.** Pasitraukus dėl senatvės Wellesley College ispanų literatūros profesorius, gar-

siam ispanų poetui Jorge Guillen, jo paveldėtoju parinktas Stasys Goštautas, kuris tas pareigas eina nuo pr. metų. Šią vasarą St. Goštautas Wellesley College siunčiamas pasitbulinti į Madridą, Romą ir Paryžių.

● **Kun. Antano Juškos**, žinomo mūsų tautosakos rinkėjo, 150 metų gimimo sukaktis suejo š. m. birželio 16 d. Jis buvo gimęs Daujotuose, Raseinių apskrityje, mirė 1880 m. Kazanėje, kur ir palaidotas. Jis užrašė 7000 lietuvių liaudies dainų (daugelį su

melodijomis), sudarė 30,000 žodžių lietuvių kalbos žodyną. Jo surinktus tautosakos dalykus padėjo skelbti jo brolis prof. Jonas Juška. Abudu, drauge veikdami, išleido penkis didžiulius lietuviškų dainų tomus, kurie ir šandien yra svarbus lietuvių tautosakos pagrindas.

● **Jonas Zmuidzinaitis**, Lietuvos atstovas Kanadoje, parašė trečiąją savo knygą "Kūnė ir Danėrinas", kurią pasakoja apie savo gimtąją Sūdovą rūsčiomis ir šviesiomis dienomis. Knyga jau atspausdino "Nidos" leidykla Londone ir netrukus bus pateikta skaitytojams.

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val: pirm., ketv. 1-4, vakare 7-9, antr., penktadienį 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Ofiso — HE 4-5758
DR. S. IR M. BUDRYS
ALERGIJA
2751 West 61st Street
Valandos: antradienį, penktadienį 2-9 v., šeštadienį 10-1 p. p. Ligoniui priimami pagal susitarimą.

Ant Rudoko kabineta perėmė optometristas
DR. EDMUND E. CIARA
2709 W. 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: Pirmadienį 10-12, 1-4 ir 7-9; antradienį ir penktadienį 10-4; šeštadienį 10-2 val.

Ofs. 735-4477, Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCIJŲ LIGOS
Crawford Medical Building
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rez. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
Akusheris ir moteriškos Ginekologinės Chirurgijos
6132 S. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne atsiliepa, skambinti: MI 3-0001.

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų — rez. PROSPECT 9-0881
DR. JANINA JAKSEVICIUS
J O E S A
2656 West 63rd Street
Pirmadienį, antradienį, ketvirtį ir penktadienį 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 v. v. šeštadienį nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PR 6-6022, Rez. PR 8-6960
DR. E. JATULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika
2815 W. 71st Street
Ofiso val. kasdien nuo 7 iki 9 v. v., šešt. nuo 9 iki 12 val. arba susitarus.

Ofs. PO 7-6000, Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 W. 63rd Street
Val: kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6 iki 8 val. Treč. ir šešt. uždaryta

Miso ir buto tel. OLYMPIC 2-158.
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Treč. ir šešt. tik susitarus.

Tel. — REliance 5-1511
DR. WALTER J. KIRSTUK
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
(Lietuvių gydytojas)
3925 West 59th Street
Val: pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį ir penktadienį 10-12 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštadienį 12-2 val. p. p. Treč. uždaryta.

Tel. ofiso ir buto OLYMPIC 2-4158
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Street, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išskyrus treč. ir šešt. dienas. Šeštadienį 12 iki 4 popiet.

DR. IRENA KUKAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmadienį, antradienį, ketvirtį ir penktadienį 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6-8 val. vakare. Treč. ir šešt. 11 val. ryto iki 1 val. p. p. šešt. 11 val. ryto iki 1 val. p. p.
Ofiso tel. RE 7-1168
Rez. tel. 239-2919

DR. MARIJA LINAS
AKUSERIJA MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Tel. Hemlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-7773, Rez. PR 8-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 West 63rd Street
Valandos: pirmadienį, ketv. 5-8 val., antr. ir penkt. 1-4 val. Pirminėje tik susitarus.

Ofiso HE 4-1818, Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. kasdien 9-11 ryto ir 4-8 v. v. Šeštadienį 9 v. r. — 2 v. popiet.

ASSOCIATE OPTOMETRISTS
Lietuviškai kalba
DR. FRANK PLECKAS, OPT.
3424 W. 63rd St., GR 6-7044
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Valandos pagal susitarimą. Uždaryta treč. ir šeštadieniais.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPEC. VIPAUS LIGOS
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 925-7697
5159 So. Damen Avenue
Valandos tik pagal susitarimą. Treč. ir šeštadieniais uždaryta.

Tel. 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
9760 So. Kedzie Avenue
Val. pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį, penktadienį 8 v. r. iki 9 v. v. Treč. ir šeštadienį 8 v. r. iki 3 v. popiet.

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
(Tel. 737-2290 ofiso ir rezidencijos)
Pirmą ligonius tik susitarus — (By appt.)

DR. LEONAS SEIBUTIS
ONKSTŲ, POSLES IR PROSTATO CHIRURGIJA
Ofisas 2454 W. 71st Street
Val. antradienį nuo 2-5 popiet. ketvirtadienį nuo 6-8 vakaro
Ofiso tel. 776-2880
Rezid. tel. PROSPECT 9-6730

DR. ALDONA ŠIMKUS
AKIŲ LIGŲ IR CHIRURGIJA
PRITAIKO AKINIUS
15542 So. Cicero, Oak Forest, Ill
Kabineto tel. 687-2020
Namų tel. 839-1071
Vizitai pagal susitarimą

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rez. Gilevich 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 12 val. iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
Telefonas — 925-8296
Valandos: 2-8 v. v., penktadienį 10-12 v. r. 2-8 v. vak. Šeštadienį 1-4 v. v. vak. Sekmd. ir treč. uždaryta. Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
BENDRA PRAKTIKA IR MOTERŲ LIGOS
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROSPECT 8-1223
Ofiso val: Pirm., antr., Treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštadienį 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Pirminėje ligonius tik susitarus
Val. 2-4 p. p. ir 6-8 v. vak. Treč. ir šešt. uždaryta

Tel. PROSPECT 6-9400
DR. ONA VASKEVICIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 So. Albany Avenue
Val. pirm., antr., ketv. 6-8 val. vak. penkt. ir šeštadienį 2-4 popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446, rez. HE 4-5150
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val: 2 iki 4 v. p. ir 7 iki 8 v. v. Treč. ir šešt. pagal susitarimą

Ofiso tel. 767-2141, Namų 636-4850
DR. PETRAS ZLOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Val: pirmadienį, antradienį, penktadienį 1-4 v. r. 6-8 v. vak. Ketvirt. ir šešt. uždaryta. Šeštadienį 11-1 val. popiet.

Tautinė misija praeity ir koks jai atsakymas dabartyje

STASYS YLA

Ar Lietuva savo praeityje turėjo kokį specifiską savo idealą bei misiją? Jeigu turėjo, tai ar tas pats idealas tinka šiais laikais? Ar jis gali mus aktyvinti tautinė dinamika ir asmeninei rizikai?

Lietuvos misija, žiūrint istorinės perspektyvos, buvo trejopa: politinė, kultūrinė ir religinė. Žiūrint politiškai, Lietuvos misija buvo laikyti Europos pusiausvyrą ir šią misiją ji vykdė nuo 13 iki 17 amžiaus pusės. Sukūrusi savo valstybę tarp Baltijos ir Juodųjų Jūrų, Lietuva pasidarė natūralus izoliatorius ir kartu derintojas Rytų ir Vakarų. Ji tramdė germanų ekspansiją ir Rytus ir rusų — totorių ekspansiją į Vakarų, pati dominuodama nemažai rytinių slavų daliai. Lietuva, kaip valstybė, atliko tą vaidmenį, kurį vėliau perėmė Anglija, būtent — neleisti įsigaleti Europoje jokiai jėgai, kuri pirmautų ir dominuotų kitų sąskaiton. Šiam uždaviniui atlikti Lietuva išvystė didelę politinę ir karinę dinamiką.

Kultūrinių atžvilgiu jos dinamika kurį laiką buvo receptyvi, ne aktyvi. Būdamas atvira kitų kultūroms, ji derino savyje rytietinę rasto kalbą ir vakarietiškus rašmenis, taip pat naudojo vakarietinę karo techniką ir rytietinę karo strategiją.

Anksti persisėmusi Vakarų krikščionybė, ji tačiau neatsiribojė ir nuo Rytų. Grįžusi vėl į natūralinę savo religiją, paliko ir toliau atvira duris Vakarų ir Rytų krikščionybės įtakoms. Pagaliau vėl apsisprendusi už Vakarų krikščionybę, Lietuva ėmėsi ją unifikuoti su rytietine. Rytų ir Vakarų bažnyčių jungimo — unitizmo sąjūdį, šiandien vadinamas ekumenizmu, buvo pradėtas Lietuvos valstybėje.

Savo kultūrinio ir kartu naujo religinio kelio Lietuva panūdė į 16 amžių. Tada didikų vaikai siekė kultūrinių viršūnių, bent aukštojo mokslo ir to negalėjo gauti Rytose, nes čia nebuvo universitetų. Pirmas gausnis lietuvių keliavimas į Vakarų universitetus, atskleidė tautinių kultūrų bei kalbų įvairumą. Tas postūkis sutapo su religinių reformų įsisiūbavimu ir kuriam laikui suskaldė Lietuvą į srovių sroves. Tose religinių pagrindų pasižėrusiose ir Lietuvos suplūsdusiose iš Vakarų ir iš Rytų srovėse būta socialinių, valstybinių, moralinių ir racionalinių pažiūrų radikalumo bei kraštutumo. Tada receptyvinis momentas pasirodė nebepakankamas. Reikėjo aktyviai spresti ir apsispręsti už vienas ar kitas socialines, moralines ir kultūrinės vertybes. Tada iškilo klausimas, ar krikščionybė Lietuvoje gali būti veiksminga su svetimos kultūros bei kalbos kunigais bei vyskupais? Ar ji gali toliau verstis be savos religinės literatūros? Pagaliau ar gali būti vienoje tautoje dvi krikščionybės — viena liaudies, kita kilmingiesiems? Ir dar vienas klausimas, ar krikščionybė, kaip aukštesnė ir nemaža dalim intelektualio religija, sprendžianti viso gyvenimo problemas, gali toliau turėti atramą Lietuvoje bei savo švietimo, savų mokyklų, bibliotekų, spaustuvių ir savų aukšto meninio lygio šventovių?

Šių klausimų sprendimas ir pagimdė Lietuvai visai naują suolį ir kultūros plotmę. Šis suolis prasidėjęs nuo 16 amžiaus paskutinio ketvirčio, nebesilaikoma kilo ligi 17 amžiaus pusės. Kultūrinės ir religinės dinamikos pats gražiausias išsiskleidimas kaip tik ir buvo šiam 70-75 metų tarpsnyje. Tada Lietuva įkūrė ir išvystė savo aukštąją mokyklą, išplėtė vidurinio mokslo, bibliotekų bei spaustuvių tinklą, pastatė naujų šventovių, išugdė vienuolynus, dirbusius švietimo darbą. Tada atnaujintai susidomėta liaudies kalba, reikalaujama,

kad vyskupai ir kunigai būtų „liaudies liežuviu“ ir pati liaudis būtų aprūpinta giesmynais ir lietuviškom evangelijom.

Taigi nuo 16 amžiaus pabaigos Lietuva išplėtė pirmąją politinę savo misiją į kultūros plotmę. Savo švietimu ji ne tik priėjo Vakarams, bet ėmė dominuoti Rytams, nes šie vis dar neturėjo savo aukštosios mokyklos ir pakankamo vidurinio švietimo. Ligi 17 amžiaus pusės Lietuva buvo savo pakilime. Tada ji turėjo puspenktą milijono gyventojų, neskaitant gudų ir lietuvių, ypač Vilnius žydėjo rūmais, menu ir mokslu.

Bet politinės pusiausvyros raištis staiga sprogo, kai prisiveržė dvi naujos jėgos — Švedai iš šiaurės ir Maskva iš rytų pašonės. Abi tos jėgos, pasinaudamos Lietuvos vadovų nesutarimu bei neapdairumu, 1655 metais smogė viena į Lietuvos širdį — Vilnių, antroji į Lietuvos aruodą Zemačius. Švedai Zemačiuose, o Maskva Lietuvoje per palyginti trumpą laiką, prisidėjęs dar badui ir marui, sunaikino 48 procentus gyventojų, 313.000 protėlių ir miestų, o ypač Vilnių. Iš puspenktą milijono Lietuvai beliko 2.346.000 gyventojų.

Ligi 1690 metų Lietuva savo prieauglį pakėlė ligi 2.835.000 gyventojų, bet pirmąją nelaimę sekė antroji. Prasidėjo vidaus karas tarp Sapiegu, valdžiusių tuometinę Lietuvą, ir Oginskio vadovavusio Zemačiams. Vidaus karui nepasibaigus, įsisiūbavo didysis šiaurės karas. Abu šie karai, užtrukę beveik 30 metų, sunai-

storinė tautos misija ir jos dinamika, kartu ir heroika ligi 17 amž. pusės neturėjo didesnės rizikos, dėl to neskaiciuota jėgų ir netaupyta žmonių. Lietuva kariavo visais frontais, vėlėsi į nebūtinus karus, dažnai net ir svetimus. Pirmą kartą Lietuvai sąjuto rizikos grėsmę tik po pirmojo smūgio. Tada didysis Lietuvos hetmonas Mykolas Pacas pradėjo taupyti savo kariuomenę ir saugot ją nuo nereikalingų karų. Taipė savo karių ir Kazimieras Sapiega, kai reikėjo vesti 12.000 karių į lemiamas kovas prieš turkus ties Viena. Tačiau ir Sapiega ir Oginskis užmiršo riziką, pradėdami vidaus karą ir įsiveldami į šiaurės karą.

Nuo 18 a. pusės Lietuva vėl atgavo kultūrinę dinamiką su tautiniais interesais, ypač Zemačiuose. I to šimtmečio galą ji vėl turėjo virš keturių milijonų gyventojų, bet jau su gudų skaitmenimis, skaitant visas dešimt Lietuvos vaivadijų. Savo turėtos politinės ir militarinės galios ji nebeatgavo. Nebeįsikišo ir naujų politinių bei karinių genijų. Lenkai ėmė planuoti prijungti Lietuvą prie savęs, o kiti kaimynai pasidalinti vieną ir kitą. Lenkai spėjo, bent formaliai, panaikinti buvusią „dviejų lygių uniją“, tačiau kiti kaimynai pasiskubino sunaikinti abiejų nepriklausomybes.

Keturi sukilimai, vadovaujami ir akstinami lenkų, dar kartą fiziškai sunaikino Lietuvos poniavusio Zemačiams. Vidaus karui nepasibaigus, įsisiūbavo didysis šiaurės karas. Abu šie karai, užtrukę beveik 30 metų, sunai-

Aštuntoji diena

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

menį. Bet ji grįžo prie to, kas buvo pradėta 16 amž. pabaigoje — prie kultūrinės savo misijos. Čia Šalkauskio, Pakšto ir kitų vizija buvo padaryti Lietuvą kažkuo panašiu ar net daugiau kaip Šveicariją, Daniją, Olandiją, Lietuvą turėjo būti derinys dviejų pasaulių, iš geriausių abiejų pradų, dinamikos ir mistikos, geros organizacijos ir brandžios kultūros, aukštų papročių, gero fizinio išugdymo ir geros socialinės bei ūkinės sistemos. Ta kryptimi eiti ne vienu atžvilgiu. Socialinė ūkinė reforma neturėjo ir neturi sau pavyzdžio Europoje. Kai kurios kultūrinės organizacijos, kaip ateitininkai, neturi niekur kito tokio modelio.

Keletas žurnalų savo problemų apimtini ir interesus universalumu vargiai randami kur kitur. Tauta turėjo galimybių mokytis iš visur, tačiau nieko nekopijavo akiai, priešingai derino ir kurė savitą gyvenimo būdą bei kultūrą.

Ir vėl nelauktas stipresnių jėgų antpuolis nutraukė šio tautos idealo realizavimą; nutraukė — klastingu kaimynų susitarimu. Okupacijos, kaip žinome, be atodairos rove iš saknų pačius pajėgiausius tautos narius ir naikino kiekvieną patriotinį, intelektualinį ir socialinį pranašumą.

Ligi dabar mes nesutariame, ar reikėjo pastarąjį kartą labiau rizikuoti ir parodyti daugiau heroikos bei kovos, ar geras padarėms nepakelė kardo okupacijai vykstant, o tik pasukti sukilim, ir tęsti partizaninį karą. Abi okupacijos, partizaninis karas — pareikalavo apie trečdali Lietuvos gy-

vybių. Ar tai buvo reikalinga, ar pateisinama realiniu — politiniu atžvilgiu? Ar tai buvo ne per brangi rizika pačiai fizinei tautos egzistencijai? I tai galės kas nors atsakyti tik po ilgo laiko tarpo.

Mes šiandien gerbiame asmenines herojiškas aukas, kurios nespėdė aukštosios tautos politikos ir nesvėrė motyvų, o matė reikalą kovoti ir aukotis. Palikdami nelietę aukštąsias svarstymų kategorijas, mes galim tik didžiulius ir džiaugtis, kad tauta turėjo pakankamą procentą žmonių, kurie žinojo kovos ir mirties prasmę. Ar turės ji ateityje tiek pat tikinčių tautos idealu, turės pasakyti kas nors kitas po mūsų.

Kai kas galėtų sakyti, jog mes, lietuviai, pasidairėme Europos meisteris — išlikimo meisteris. Tai tiesa. Nuo 17 a. pusės pakartotinai naikinami, mes vis dėlto tebesame gyvi. Gyvi ir liksim tokie, kol tikėsime savo tautos misija — vienokią ar kitokią, kol nestigs dinamikos, kūrybos ir kovos dvasios.

Po paskutinio sunaikinimo, šio amžiaus viduryje, neišvengiamai mus palietė visišką sunaikinimo grėsmė ir mes pradėjome vėl jausiti didelį reikalą save pirmą eilę fiziškai prezervuoti. Bet prezervuoti per mažą. Drąsiejį turi veržtis, kurti ir kovoti. Ar tos drąsos bus atgavę mūsų broliai kraštie? Ar mes jos turime čia? Sakytum ten ir čia tebejauciami a-bū momentai, bet ten lyg ir žymiai daugiau prisiveržia dinamika, ypač kūrybinė ir tautinė. Čia, kaip ir ten, nemažėjant kultūrinei bei kūrybinei dinamikai, dar tebėra stip-

Finaliniai eilėraščiai iš ciklo DONELAIČIO KAPAS

KAZYS BRADŪNAS

ZODIS, KAIP DIEVAS

Zodis, kaip Dievas, prisikelia
Iš kapo — tavo širdies
Ir žengia į melyną dangų
Pavasario posmais.

Tik pats, kaip žmogus, mirsti:
Po dienų, po metų kelionės
Arteji salnoton pakalnėn
Zemėtais rudeni žingsniais...

O man abiejų gaila.
Ir atsiskirti sunku.
Todėl, kaip kurtas išalkęs,
Poetijos pėdas seku...

KUR MŪSŲ TĖVIKĖS?

Kur mūsų tėviškės, už kokio paukščio skrydžio?
Už kokių debesų, kokios tarmės?
Ar pamėčiau jau pėdsakus ir brydę,
Išskodamas užpiliosios versmės.

Nei šermenu, nei užmuštojo Pričkaus karsto,
Tik smilcys prie neperžengtos varčios.
Kur pabaiga visus žodžius išbarsto,
Kuriais aš būro lūpomis meldžiuos...

Ne, aš nesimeldžiu — aš melstis negaliu.
Aš tik atsikvepiu ir kaip žemė tyliau...

Apkurtęs nuo pavasario skambėjimo
Ir apsvaigintas vasaros žolynų kvapo,
Klaupiuos prie Donelaičio kapo —
Aš jį radau (tikėti negaliu).
Todėl pasilenkiu ir kaip žemė tyliau...

O viršum vėju praužia ruduo,
Pusnynais jau atstūgia vilkai
(Vilkų bus iškasti ir mano palaikai)...
Bet aš radau,
Aš jį bučiuoju nesusieta
Nei su laiku, nei su erdve,
Ne Tolminkiemų užkastą poetą,
O žemę, žudančią save.

Oskaro V. Milašiaus laišškai

J. DAINAUSKAS

Paryžiuje, Andre Silvaire leidžia, kuri sistemingai leidžia O.V.L. Milašiaus bei jį liečiančius raštus, neseniai išleido „Milašiaus Bičiulių draugijos“ (L'Association des amis de Milosz) (27 laišškai), poetui Marijui Meunier (3) ir poetui Andre Rolland de Reneville (3 laišškai). Ankstyviausias laiškas yra 1927 metų, gi vėliausias 1939.II.5 d. t.y. 25 dienas prieš Milašiaus mirtį. Cassou, tai tas pats, kuris 1939 m. nekrologe, mirus Milašui, rašė: „... jei Aukščiausios Teisės aname pasaulyje manęs paklaus-

rus tautinės prezervacijos jūtimai. Mes per stipriai jaučiame tautinio sunykimo grėsmę, ir savo kultūrinę dinamiką nepajėgiam tos grėsmės pakankamai atsverti. Esame kryžkelėje, tiksliau, kryžkelėje yra jaunoji karta ir mes dar nežinom recepto kaip iš tos kryžkelės savąjį jaunimą išvesti.

tų, ką aš dariau žemėje, aš jam atsakytum, jog buvau Milašiaus draugas...“. Ir tikrai, Milašiaus laišškai bei laiškeliai (nes abu rašytojai gyveno Paryžiuje ir dažnai susitikdavo, tad kai kurie jų laiškeliai kalba tik apie susitarimus susitikti) rašyti Cassou, ovelkia draugiškumu žmogui, su kuriuo, matyt, turėta daug bendrų minčių, nors Milašius, turėdamas be galo daug pažinčių, ne daug su kuo artimai draugavo.

Du jo 1921.III.4 d. laišškai (Cassou ir Meunier'ui) yra įdomūs ir Milašiaus veiklos nušvietimui. Juose Milašius rašo, kad „Lietuvos pasiuntinybė rengia iškilmingą vakarienę, kuri įvyks (1931) kovo 11 d., trečiadienį, pusė devynių vakare, Place Malesherbes 14 (t.y. Lietuvos pasiuntinybės patalpose), pagerbti sukakti penkiolikos metų, kuriuos pašvenčiau mano dviejų tėvynių, Prancūzijos ir Lietuvos, ryšiam“. Laiške Cassou Milašius dar pridėda, jog tasai gausias oficialus, bet irgi draugišką kvietimą iš Klimo. Pastaboje prie to laiško, redakcija paaiškina, kad Klimas nuo 1925 m. buvo Lietuvos Respublikos įgaliotas ministeris, o Milašius nuo to pat metų — pasiuntinybės patarėjas. Gi paaiškinime prie tos pat dienos laiško Meunier'ui redakcija nurodo, kad tie penkiolika metų liečia 1916-1931 m. laikotarpį ir kad ta proga Milašui turėjęs būti įteiktas Prancūzijos Garbės Legiono ordinas.

Milašius, gimęs 1877.V.28 ir miręs 1939.III.2 d., Lietuvos diplomatinėje tarnyboje išbuvo iki 1939 m. pradžios. Sprendžiant iš tų dviejų laiškų ir redakcijos priedo, poetas su Lietuvos interesų gynimu buvo susirūšęs tikriausiai nuo 1916 metų. Milašius bendradarbiavo su J. Gabrio suorganizuotu lietuvių informacijos biuru bei jo leidžiamais periodikais „Pro Lituaniam“ (kurį J. Gabrys pradėjo leisti 1915 m.) ir „Annales des Nationalites“, pirmučiausia keldamas didingąją Lietuvos praeitį, gi vėliau rašydamas apie lietuvių liaudies poeziją (ypač paties Milašiaus poeziją (Nukelta į 4 pusl.)

Prie užmaršties slenkstio...

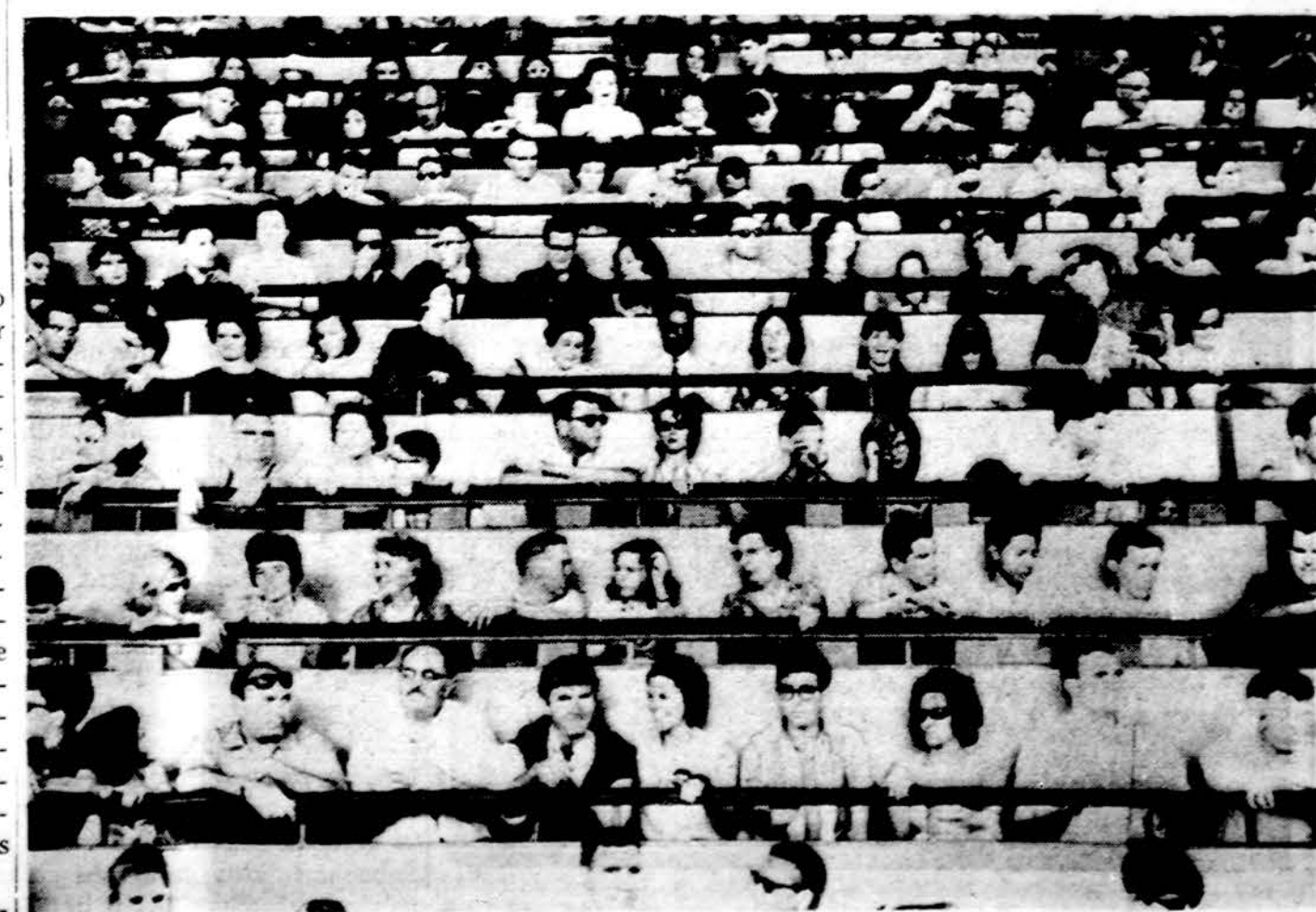
Nuotrauka Algirdo Grigaičio

kino pasėlius ir baisiai nutoriojo krašta. Trys generolai — karas, badas ir didysis maras vėl pareikalavo 35 proc. tautos gyventojų. Taip Lietuva nukrito ligi 1.835.000 gyventojų. Kadangi badas ir maras išskynė tuo metu ir lietuviškuosius Prūsų apskrčius, tai prasidėjo slavų slinktis ir germanų kolonizacija, apsiarūnusių ir etnines Lietuvos ribas.

Tos dvi nelaimės palaužė Lietuvą fiziškai, paralyžavo jos istorinį politinį vaidmenį ir kuriam laikui sustabdė kultūrinį įsibėgėjimą. Tuoj po antrosios nelaimės prasidėjo kaimynų planavimai, kaip Lietuvą pasidalinti, nors užtruko dar 40 metų, kol tie planai buvo įvykdyti, galutinai palaidojant Lietuvos valstybinę nepriklausomybę.

buvo rusų sunaikinta. Po to Lietuvos galvosenoj, jausenų ir veiksnų vėl ėmė persiverti prezervacijos, savęs išlaikymo bruožas. Poniųs dvikalbiškumas (lietuvių ir lenkų) šiame tarpsnyje ėmė persiverti į vienakalbiškumą ir tai lenkiškąjį. Tačiau prezervacijos elementą, stipriau palietusį ponią, aplenkė naujai pakildusi tautinė kultūrinė dinamika liaudies vaikuose — naujoje šviesuomenėje. Ši dinamika, paženklinanti nemažos rizikos, atvedė Lietuvą ligi savos, naujai atkurtos nepriklausomybės. Ją bekuriant ir vystant, vėl iškilo tautinio idealo ir tautinės misijos klausimas.

Nepriklausoma liaudinė Lietuva, aišku, negalėjo nė galvoti apie europinės pusiausvyros vaid-

Zmonių siena

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

Iš laisvės kovų prieš 50 metų (IV)

Kovos dėl Panevėžio

KAZYS ALISAUSKAS

(Tęsinys iš VI. 5 d.)

Mūsų kariuomenės, taip vadinama, Panevėžio rinktinė 1919 metais gegužės mėnesyje sudarė Panevėžio atskiras batalionas, kuris turėjo šešias jau prityrusias kovose su bolševikais kuopas, 1 kulkosvaidžių kuopa, ryšių ir raitųjų žvalgų komanda. Bataliono vadovėte iki gegužės 14 d. buvo Kėdainiuose, dalis bataliono stovėjo fronte — kita dalis Kėdainiuose.

2 pėst. pulko trečią batalioną sudarė 7,8 ir 9 kuopos ir kulkosvaidžių būrys. Bataliono vadas kar. J. Motiejūnas-Valevičius. Batalionas gegužės 10-11 d. iš Kau- no atvyko į Kėdainius, o gegužės 14 d. nužygiavo į Ramygalą.

1-jai baterijai — 4 lengvos patrankos — vadovavo kar. Giega. Nuo kovo mėn. baterija veikė drauge su Panevėžio batalionu.

Panevėžio kovų operacijai vadovavo kar. M. Kathe ir J. Variakojis. Rinktinės štabą sudarė Panevėžio bataliono štabas. Štabo viršininko ir adjutanto pareigas ėjo kar. J. Urbys. Kar. M. Kathe, kilimo biržietis, turėjo didelį karinį patyrimą, kurį įgijo rusų kariuomenėje pirmojo pasaulinio karo metais, bet dar nemokėjo lietuvių kalbos. Jis nesimė kity pareigų, tačiau sutiko būti instruktoriumi, planuoti ir vadovauti operacijoms.

Gavus vyriausiojo karo vado operacijų įsakymą, tuojau buvo pradėta tartis su saksų dalinių vadais. Kėdainiuose jų buvo mažas dalinys. Pradžioje aiškiau atsakymo neduota, bet vėliau sakaisi pranešė, kad operacijos dalyvauti negalėsia, nes negavę General-komando įsakymo.

Panevėžio rinktinėi teko tada ruošti ir operacijų vykdyti vien savo jėgomis. Kar. J. Variakojis gegužės 15 d. į Šiaulius Šiaulių atskiro bataliono vadui pasiuntė pranešimą, kad turis uždavinį paimti Panevėžį, tad klausias Šiaulių bataliono vado, ar galis ir jis talkinti Panevėžio paeime.

Šiaulių batalionas dar tik neseniai buvo pradėtas formuoti. Stokio ginklų ir rūbų. Tačiau į kar. J. Variakoją pranešimą tuoj atsakė raštu, kad gen. S. Zukausko įsakymui įvykdyti, t.y. paimti Panevėžį iš Šiaulių bus pasiųsta tikrai viena kuopa 100 vyrų. Gegužės 17 d. kuopa bus šeduvoje, gegužės 18 d. kuopa žygiuos Panevėžio link. Kuopa veikis, susiršus su Panevėžio rinktine, gavus uždavinį.

Gegužės 17 d. vakare Panevėžio rinktinės dalys baigė susitelkti Ramygalos ir Krekenavos apylinkėse. Rinktinės štabas iš Kėdainių tą patį dieną persikėlė į Mikališkių dv. (3 km. į pietus nuo Ramygalos). Apie 18 val. (vakare) rinktinės štabas buvo sušauktas vyresnieji karininkai ir baterijos vadas. Jiems buvo įteiktas įsakymas ir paaiškintas rytojaus dienos veikimo planas. Panevėžio rinktinė buvo padalyta į tris voras.

Įsakyme Panevėžio rinktinėi buvo nurodyta, kad 1. Priešais laiko: Jotainių-Užkalnių-Eriškių kaimų liniją — 14-tas šaulių bolševikų pulkas (buvęs 41 pulkas); Radikonai - Rujūnai - Tamogala — 15-tas latgalių pulkas. Barklainių pietuose pastebėta 3 artilerijos pabūklai.

2. Iš dešinės nuo mūsų — Ukmergės rinktinė puls: Kavarską-Kurklius-Raguvą; iš kairės — Šiaulių bataliono kuopa iš šeduvos prisijungs prie mūsų.

3. Panevėžio rinktinėi įsakyta paimti Panevėžį. Todėl buvo įsakyta:

a) Dešinėsios voros, kurią sudarė Panevėžio bataliono dvi kuopos, su 4 kulkosvaidžiais, 3 patrankos ir 10 raitųjų žvalgų, vadas kar. J. Vidugiris. Iki gegužės 18 d. 2 val. užimti Belazariškių

dvarą ir Naujasodės kaimą. 3 val. pradėti Jotainių puolimą. Užėmus Jotainius, vykti Katinų link, nugalint pakeliui sutiktą priešą, užimti Katinų kaimą.

b) Vidurinėsios voros, 2 pėst. pulko 3 kuopos, 3 kulkosvaidžiai, 1 patranka ir 10 raitųjų žvalgų, vadas — kar. J. Motiejūnas-Valevičius. Iki gegužės 18 d. 2 val. slapta užimti Rimaisų-Papiškių rajoną. 4 val. pradėti puolimą ir užimti Užkalnių ir Barklainių kaimus.

c) Kairiosios voros, Panevėžio bataliono dvi kuopos, 4 kulkosvaidžiai ir 10 raitųjų žvalgų, vadas — kar. J. Nastopka. Iki gegužės 18 d. 2 val. slapta užimti Užliausių kaimą ir Levaniškių dvarą. 3 val. pradėti puolimą ir užimti Eriškių ir Rujūnų kaimus.

d) Bendrasis rezervas — Panevėžio bataliono 3 kuopos, 4 kulkosvaidžiai ir 20 raitųjų žvalgų. Rezervui susitelkti Ramygaloje ir laukti.

4. Rinktinės viršininkas dar įsakė, kad visos voros turėtų rezervus, mėgintų apeiti priešų sparnus, o savo sparnus apsaugoti, kad visi vorų vadai vykdytų žvalgybą, palaikytų ryšius savitarpį ir su rinktinės štabu. Rinktinės štabas gegužės 18 d. 2 val. persikėlė į Ramygalą.

Panevėžio rinktinės viršininkas ir štabas buvo susirūpinę Raguvos užėmimu, kuri buvo rinktinės dešiniajame sparne. Tačiau vos tik spėta duoti vorų vadams įsakymą, kai buvo gautas pranešimas, kad saksų 18 pėst. pulko pirmas batalionas vadovaujamas kpt. Sprangerio, drauge su lietuvių gusarais gegužės 19 d. puls Raguvą. Ši žinia, kad Raguva bus puolama, visus labiau nuramino.

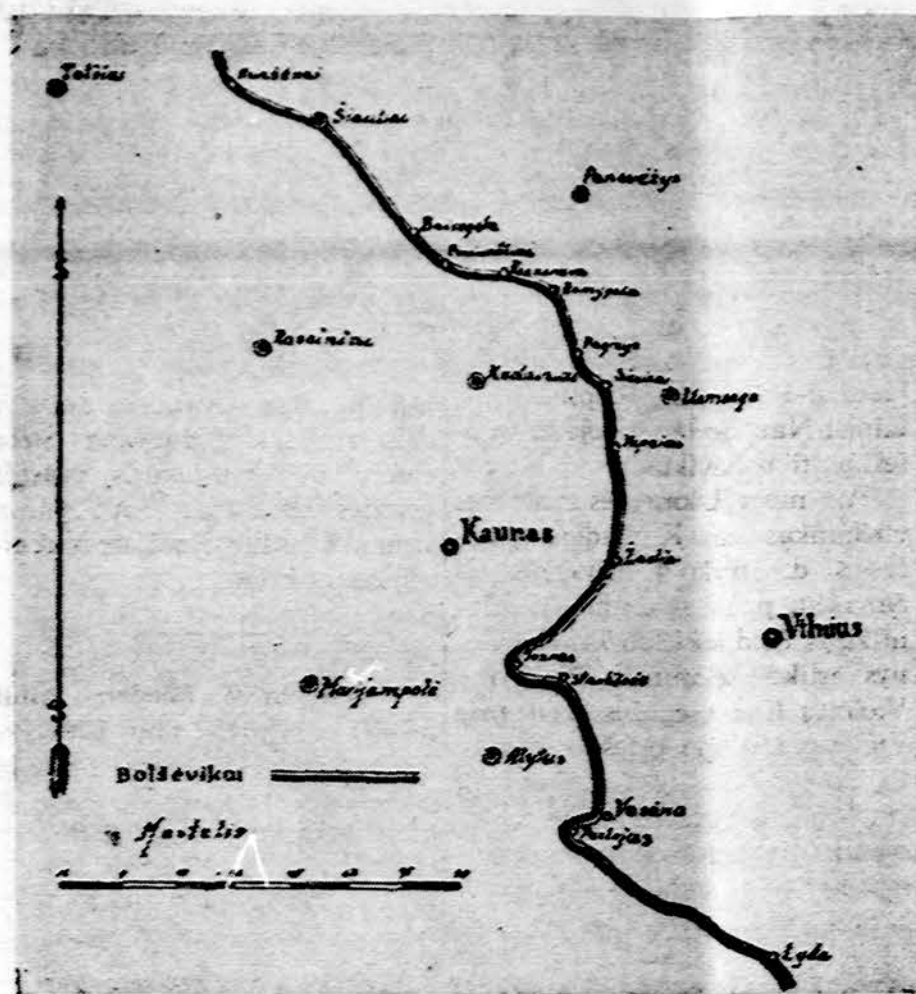
1919 metų gegužės 18 d. sekmandienio rytas. Nustatytu laiku voros patydomis užėmė pradinę išeities ribą ir pradėjo puolimą. Pirmieji artilerijos šūvių garsai nuaidėjo dešinioje voroje. Rinktinės viršininkas ir štabas iš Mikališkių dv. persikėlė į Ramygalą. Mėginta sekti kautynių lauką iš bažnyčios bokšto, bet miškai ir gyvenvietės kliudė — nieko nesimatė.

Pirmą trumpą pranešimą rinktinės viršininkas gavo iš kar. J. Vidugirio, dešinėsios voros vado, jame buvo parašyta: "Jotainiai ir Griniūnai užimti mūsų kariuomenės. Zengiamie pirmyn. 18.V.19. 5 val. 40 min."

Kar. J. Vidugirius tuoj buvo atsakyta, kad: "Pranešimas gautas. Sveikiname su pasisekimu. Tikimės, kad uždavinys užimti Katinų kaimą bus laiku išpildytas".

9 val. vidurinėsios voros vadas pranešė, kad Užkalnių kaimas užimtas, bet ryšių su kaimynais nei iš dešinės, nei iš kairės neturi. Vora tęsia puolimą. Atstumai tarp vorų buvo dideli.

10 val. buvo gautas kairiosios voros vado pranešimas, kad voras sėkmingai puola priešą, bet

Laisvės kovų fronto linija 1919 metų vasario mėnesio viduryje

netrukus buvo gautas kitas pranešimas, kad žuvo kar. J. Nastopka, kairiosios voros vadas, jį pakeičė kar. J. Nastopka. Bolševikai puola ir užėmė Zaibogalos palivarką. Aišku buvo, kad ten užgiuvo nepasisekimas.

Rinktinės viršininkas tuoj pasiuntė tan šonan kar. J. Reikalą su dviem juopom. Nuvykus kar.

J. Reikalai ir kairiosios voros kautynių lauką, paaiškėjo, kad vora jau buvo užėmusi Eriškių kaimą, bet prie Rujūnų kaimo sutiko stiprų artilerijos remiamą bolševikų pasipriešinimą. Mūsų kairiosios voros artilerijos kaip tik neturėjo. Bolševikai čia ir įvykdė kontrataką. Žuvus kar. J. Nastopka, 4 kuopa iš Eriškių kaimo pasitraukė ir pakriko. Tenka pastebėti, kad kar. J. Nastopka buvo visos kairiosios voros vadas ir drauge 4 kuopos vadas. Rinktinės vadas nukentėjusiai kuopai paskyrė kitą vadą ir įsakė pereiti į rezervą, kad čia jinais susitvarkytų ir pasilsėtų. Tuo laiku mums dar labai trūko karininkų.

Atvykęs 4-tos kuopos nelaimės vieton, kar. J. Reikalas tuoj puolė bolševikus, užėmė Eriškių kaimą, Radikonų dvarą ir sustojo. Vidurienyje dešinėsios ir kairiosios vorų vadai pranešė, kad po kautynių užimtas baras: Katinai, Pampliai, Barklainiai ir Užkalniai. Paimta belaisvių, kulkosvaidžių, šautuvų ir arkliai.

Tuo pat laiku buvo gautas pranešimas, kad Ukmergės rinktinė sėkmingai puola bolševikus abipus plento Ukmergė-Utena.

Gegužės 18 d. puolimas pasisekė, nebuvo užimtas tik Rujūnų kaimas. Tada Panevėžio rinktinės vadovybė nusprendė gegužės 19 d. vėl tęsti puolimą ir davė tokį įsakymą:

1. Dešiniajai vorai pulti išilgai kelio Katinai-Pajuodžiai, nugalint pakeliui priešą, iki 12 val. užimti Pajuodžius (9 kilometrai nuo Panevėžio).

2. Viduriniajai vorai pulti išilgai kelio Barklainiai-Šilagalio, 12 val. užimti Šilagalį.

3. Kairiajai vorai, pulti Bubulių dvaro-Rujūnų k. kryptimi. Iki 12 val. užimti minėtąs gyvenvietes.

4. Bendrajam rezervui pereiti į Barklainių kaimą ir apsistoti.

5. Rinktinės štabas iki gegužės 19 d. 4 val. bus Ramygaloje, pastatys vyks į šiaurę keliu Ramygalai-Panevėžys. Puolimą pradėti 3 val. ryto.

Kairioji vora buvo sustiprinta dar viena kuopa, nes priešas šiam fronto ruožui rodė didesnę atkaklumą.

Kairiosios voros vadu buvo paskirtas kar. Jurėnas. Įsakymą Nr. 2 vorų vadai gavo naktį, apie 21 val. vakaro, tad laiko pasilsėti ir pasiruošti puolimui pakako. Kairiosios voros vadas kar. Jurėnas puolimą pradėjo ankščiau negu buvo įsakyta: Gegužės 19 d. apie 1 val. (nakties dar laiku) puolė bolševikus ir užėmė Dubulių dvarą, Mikališkių ir Rujūnų kaimus. Apie tai tuojau pranešta rinktinės štabui Ramygaloje. Rinktinės viršininkas įsakė kar. Jurėnui vorai pulti Uptę ir, ją paeimant, tęsti puolimą Panevėžio kryptimi.

Dešinioji ir vidurinioji voros šiek tiek pasivėlino puolimą pradėti, bet tai nepakenkė operacijos eigai. Iki 10 val. dešinioji vora užėmė Kabelių ir Uokų kaimus; tuo laiku vidurinioji vora, išlaikydama priešą dalinius, užėmė Šilagių kaimą (visai arti Šilagalio k.).

Tenka pastebėti, kad dešinioji ir vidurinioji vorose veikė keltas energingų ir sumanių karininkų: J. Vidugiris, Motiejūnas-Valevičius, J. Petraitis, A. Butkūnas ir E. Noreika, tad ir darbas čia geriau sekėsi.

Vidurienyje buvo gauta žinia, kad kpt. Sprangerio mišri rinktinė užėmė Raguvą. Veik tuo pat laiku buvo gauta žinia, kad kairioji vora užėmė Uptę, o vidurinioji — Šilagalio kaimą. Bolševikai paskuboms traukėsi Panevėžio kryptimi.

Tą pat dieną nuo pat ankstyvo ryto mūsų lakūnai bombardavo Panevėžio ir Kupiškio geležinkelio liniją.

Joniškėlio partizanų bataliono žvalgai, pasiūti bolševikų kariuomenės užnugarin, nuplėšė telefono ir telegrafo vietas ir pakrikdė priešų ryšius. Kai kuriose vietose partizanai įvykdė ir užpuolimą.

Gegužės 19 d. vidurienyje Panevėžio rinktinės vadas visoms voroms pasiuntė skubų įsakymą: "Likosi užbaigti darba — paimti Panevėžio miestą."

Gegužės 19 d. pavakare, apie 17 val. Panevėžys buvo užimtas. Bolševikai pasitraukė Subačiaus-Kupiškio link. Panevėžį užimant, daug pagelbėjo ir mūsų karo lėktuvai, partizanai ir vietos gyventojai. Paskutinis bolševikų traukinys, kuris vežė daug iš vietos gyventojų pagrobto maisto, suimti lietuvių ir taip pat nemažai šaudmenų, buvo mūsų lėktuvų užpultas. Važiuojant dideliu greičiu ir nepastebėjus išardyto geležinkelio, traukinys nuvirto. Panevėžio rinktinės daliniai tuojau užėmė tą vietą. Sužeistiesiems buvo suteikta pagalba. Bolševikai iš Subačiaus kitu traukiniu dar mėgino privažiuoti ir pasiimti su-

Iš laisvės kovų prieš 50 metų: pirmieji mūsų savanorių daliniai 1919 metais artėja į frontą, rengdamiesi pulti rusus - bolševikus.

Oskaro V. Milašiaus laiškai

(Atkelta iš 3 pusl.)

stangomis įsteigta žurnale "Revue Baltique", kur idėjo seriją straipsnių, užvardintų "Les Dainos — Chants populaires Lithuanien", supažindindamas prancūzų kultūros pasaulį su lietuvių liaudies dainomis ir pasakais.

1939.II.5 d. laiške Rolland de Reneville Milašius mini, kad Po piežius jam už veiklą "Miguel Manara" suteikęs Apaštališką palaiminimą. To laiško pabaigoje Milašius rašo, kad jis "galutinai išsikraustęs iš amerikėnėjančio, baisaus Paryžiaus apsigyventi prie miriadų sparnuočių", kuriuos jis jau kokia penkiolika metų maitina. Kviesdamas Rolland de Reneville aplankyti jį Fontainebleau, Milašius rašo, kad jam parodysias paukščių lesyklą. (Toji lesykla Fontainebleau parke dar buvo ir 1960 metų vasarą, lygiai kaip ir jo statytą "kopylę" su šv. Antano Paduviečio paveikslu, jo gyvenvietės kaimynės sodelyje).

Dokumentinių įvairenybių skyrinė duodamos Milašiaus rankė padarytos pastabos Dantės "Dieviškosios Komedijos" (vokečių kalba) knygos egzempliorių, kurį Milašius nagrinėjo, rašydamas savo kūrinius "L'Amoreuse Initiation", "Ars Magica" ir "Les Arcanes" o gal ir "Miguel Manara". Daug pastabų rįsasi su švedų teosofo ir mistiko Swedenborg'o filosofija ir vokiečių lyriko Hoelderlin'o minčių gilumu, jo įtaka Goethės kūrybai.

Kronikoje randame pluoštą duomenų apie Draugijos veiklą. Praeitų metų gegužės mėnesį, kaip ir kasmet, Draugijos nariai iš Paryžiaus buvo nuvykę į Fontainebleau, kur padėjo geles prie Milašiaus kapo, o paskui, "L'Aigle Noir" viešbutyje, kurį Milašius labai mėgo, kalbėjo apie M. kūrybą. Paryžiaus lietuvių K. Masiulytė padėklamavo Milašiaus poetas "L'Anne", "Le Vieux Jour" ir "Tous les Morts sont ivres". Milašiaus 30 metų mirties sukakčiai (1969.III.2 d.) paminėti nutarta prikaloti paminklinę lentą prie namų Fontainebleau, kuriuose poetas gyveno. Toliau rašoma apie M. minėjimus, "Miguel Manara", pastatymus, Milašiaus poezijos garsinimus įvairiose Prancūzijos vietovėse. Dailininkas Pranas Gailius sukūrė 16 graviūrų naujai Milašiaus "Dainų" laidei, kuri sudaryta (naujos serijos) "Lietuviškos sultos" pirmąją knygą.

Garsioje Pleyell salėje koncerte buvo duotos "Liturginės fanfaronos" iš prancūzų kompozitoriaus Henri Tomasi operos "Don Juan de Manara", kurios libretto tekstas yra pažodžiui paimtas iš Milašiaus "Miguel Manara". Pastarasis kūriny, šėšių paveikslų misterija, 1937 m. A. Vaičiulio išverstas į lietuvių kalbą. H. Tomasi operos gaidų kompleksas yra gautas Chicagoje, jį turi mūsų kompozitorius Darius Lapinskas. Atrodo, kad laikas jau pribrendęs "Miguel Manara" ar dramos, o gal net ir operos formoje parodyti ir lietuvių scenoje.

Platinkite "Draugą".

MOVING
SERENAS perkrausto baldus ir kitus daiktus. Ir iš toli miesto leidimai ir nina apdraudo.
2047 W. 67th Place — WA 5-8063

APDRAUDŲ AGENTŲRA
vamu, gyvenamųjų, automobilių, sveikatos, laisvalaikio, ir kitų rūšių apdraudo.
J. BACEVIČIUS
6455 So. Kedzie Ave., PR 8-2233

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ
COSMOS EXPRESS
MARQUETTE GIFT PARCEL SERV
2608 69th St. Tel. WA 5-2787
2501 69th St. Tel. WA 5-2737
3333 So. Halsted St. Tel. 254-3328
Didelis įvairių prekių pasirinkimas
E. ir V. ŽUKAUSKAI

Chicago Savings and Loan Association
and Loan Association
Joniškėlio partizanų bataliono žvalgai, pasiūti bolševikų kariuomenės užnugarin, nuplėšė telefono ir telegrafo vietas ir pakrikdė priešų ryšius. Kai kuriose vietose partizanai įvykdė ir užpuolimą.

Gegužės 19 d. vidurienyje Panevėžio rinktinės vadas visoms voroms pasiuntė skubų įsakymą: "Likosi užbaigti darba — paimti Panevėžio miestą."

Gegužės 19 d. pavakare, apie 17 val. Panevėžys buvo užimtas. Bolševikai pasitraukė Subačiaus-Kupiškio link. Panevėžį užimant, daug pagelbėjo ir mūsų karo lėktuvai, partizanai ir vietos gyventojai. Paskutinis bolševikų traukinys, kuris vežė daug iš vietos gyventojų pagrobto maisto, suimti lietuvių ir taip pat nemažai šaudmenų, buvo mūsų lėktuvų užpultas. Važiuojant dideliu greičiu ir nepastebėjus išardyto geležinkelio, traukinys nuvirto. Panevėžio rinktinės daliniai tuojau užėmė tą vietą. Sužeistiesiems buvo suteikta pagalba. Bolševikai iš Subačiaus kitu traukiniu dar mėgino privažiuoti ir pasiimti su-

Chicago Savings and Loan Assn.
John Pakel, Sr., President and Chairman of the Board
6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575
HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M., Tues 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

5 1/4% Certifikatų sąskaitos
Certifikatai išduodami tiksliai. Mažiausiai turi būti \$8000. Pelnas mokamas kas šeši mėnesiai.

4 3/4% Ant visų knygelių sąskaitų

STAI NARIAMS TEIKIAMAS MCSŲ PILNAS PATARNAVIMAS:
* Vacation Club
* College Bonus Savings
* Home Mortgage Loans
* Home Improvement Loans
* Christmas Club
* Insured Family Savings
* Notary Public Service
* Free community rooms for your organiz'n meetings
* Cash checks and pay all family bills with our special money order checks
* Sell & redeem U.S. Bonds
* Two large free park'g lots
* Save-by-Mail Kits
* Travelers Checks
* Safe Deposit Boxes

Chicago Savings and Loan Assn.
John Pakel, Sr., President and Chairman of the Board
6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575
HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M., Tues 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

KRONIKA

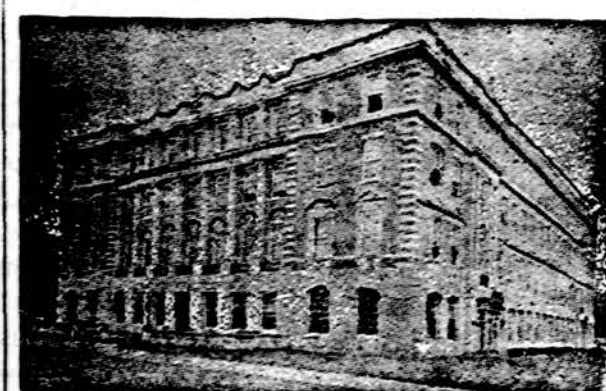
• Kun. Rapolas Krassauskas, žinomas mūsų istorikas, nuolat gyvenęs Romoje, jau keletą mėnesių gyvena ir dirba Šv. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo vienuolyne Putname, Conn., ruošdamas šios kongregacijos istoriją. Išplėtus darbai ir atsiradus naujos medžiagos, darbo apimtis padidėjo, ir istorikas čia išbus dar keletą mėnesių, kol baigs veikalą paruošti. Drauge čia jis atstovauja ir Liet. katalikų mokslo akademijos reikalus.

• Kazimieras Švinauskas, Varšuvoje gyvenęs lietuvis dailininkas, vis labiau garsėja savo kūriniams. Neseniai Varšuvoje buvo surošta jo medžio raizinių paroda, kita paroda projektuojama surošti Vilniuje. K. Švinauskas dirba "Aušros" redakcijoje kaip techniškasis redaktorius.

• Panevėžio teatre paskutinę šių metų sezono premjera buvo prancūzų rašytojo J. Anouilh pjesė "Keleivis be bagažo". Vaidino daugiausia teatro studijos auklėtiniai, režisavo V. Blėdis.

JEIGU JUMS REIKIA GRAŽIŲ VIZITINIŲ KORTELIŲ, kreipkitės į "Draugą", kuris spausdina tokius dalykėlius gražiai, greitai ir prieinama kaina.

DRAUGAS
4545 West 63rd Street
CHICAGO 29, ILLINOIS

SACRED HEART SCHOOL
ANDOVER, MASS
01810
(617) 475-1443

Sacred Heart strives to bring out the best in every boy by helping each student to stifle selfishness and cultivate legitimate pride, self-respect and generosity.

RESIDENT GRAMMAR SCHOOL FOR BOYS — GRADES 4 to 8

A 20-acre campus offers ample facilities for a well-balanced athletic program. Two large recreation areas and a spacious gym provide facilities for indoor activities including pool, ping pong, checkers, chess, weight lifting, craft work, tumbling and roller skating. Outdoor sports include football, baseball, dodgeball, hockey, basketball and track.

Weekly instruction is given during class hours.
CONDUCTED BY THE BROTHERS OF THE SACRED HEART

Nauji leidiniai

DEŠIMTOJI PASTANGA

Moksleivių metraštis 1968-1969. Išleido Chicago Aukštesniosios liuanistikos mokyklos Tėvų komitetas. Redagavo: Daina Dani-levičiūtė ir Algimantas Viktora. Redakcinė komisija: Silvija Alen skaitė, Vilija Bilaišytė, Vilija Eivaitė, Danutė Gaidžiūnaitė, Aloyzas Pakalniškis ir Dalia Žaulytė. Metraščio globėjas — Juozas Masilionis. Leidinys didelio formato, gausiai iliustruotas, spausdino Galinda Press, Inc., 6802 Superior Ave., Cleveland Ohio 44103, tiražas 1000 egz., kaina 3.00 dol.

Didelis ir reikšmingas darbas su šitokia apimties metraščiu tęsėti visą dešimtmetį. Tai puikiai atestuoja Chicago Aukštesniąją liuanistikos mokyklą, jos mokinių, jos Tėvų komiteto, ypač metraščio globėjo direktoriaus Juozo Masilionio pastangas ir jų pastangų rezultatus.

Šios mokyklos leidžiamas kasmetinis metraštis jau visą eilę metų toli prašoksta savosios mokyklos sienas. Metraštis virsta visos šiaurės Amerikos mūsų liuanistikos mokyklų sutelktiniu metraščiu tiek bendradarbių moksleivių rašiniais, tiek šių mokyklų šakotą veiklą vaizduojančiomis nuotraukomis. Tuo būdu metraščiai lieka ne vien tik smagus pasiskaitymo knyga, bet ir ekvivalentas dokumentu šiuolaikinio mūsų liuanistinio švietimo.

Žinoma, didesnę dalį viso leidinio puslapių užpildo pati metraščio iniciatorė Chicago Aukštesniosios liuanistikos mokykla, jai tenka 143 psl., kitus 82 psl. pasidalina šios mokyklos: šešadieninė Maironio vardo mokykla (Brooklyn, N.Y.); Sv. Kazimiero liuanistinė mokykla (Cleveland, Ohio); Vysk. M. Valančiaus liuanistinė mokykla (Cleveland, Ohio); Maironio šešadieninė pradžios ir aukštesniosios mokykla (Lemont, Ill.); Sv. Kazimiero liuanistinė šešadieninė mokykla (Los Angeles, Calif.); Maironio vardo šešadieninė mokykla (Toronto, Kanada).

Metraštyje rašinių temos ir beiletristiniai grožinės literatūros puslapiai gražiai suskirstyti skyriais, pajavirinti iliustracijomis, piešiniais. Gal tik pasigendama poezijos bandymų, nes eilėraščių kaip ir nėra. Į šią trūkumą redakcijoms ir globėjui reikėtų atkreipti dėmesį, nes eilėraščių mėgstančių ir juos rašančių mūsų mokiniuose dar netruksta, kaip matyti iš kitų mokyklų išleistų atskirų savo metinių leidinių. Tik metraščiu besirūpinantys turi patys skatinti bendradarbius rašyti ir parodyti juos metraštyje.

VYTURĖLIS. Išleido Marquette Parko liuanistinės mokyklos Tėvų komitetas 1969 m. Chicagoje. Spaudė M. Morkūno spaustuve Chicagoje. Iliustruotas mokyklos darbo bei kitokios veiklos nuotraukomis ir mokinių piešiniais, 80 psl. leidinys. Redakcinė komisija: Dainė Narutytė, Liana Ramonaitė, Pranas Pranckevičius, Ramunė Kubiliūtė, Domas Lapkus, Daiva Bilaišytė, Kęstutis Dapkus, Dalia Bilaišytė, Marytė Andrijonaitė.

Tai gana ambicingas Marquette Parko liuanistinės mokyklos pasiryžimas kasmet mokslo metų pabaigoje atspausdinti spausdintą tradicinį savo "Vyturėlį", kai tuo tarpu dauguma mūsų mokyklų pasitenkina vien tik rotatorinė panašiu leidiniu spauda. O "Vyturėlis" spausdintuvas išleidiama jau šestąjį kartą.

Marketparkiečių "Vyturėlio" dar vienas gana išskirtinis bruožas, kad jis didžiausiu procentu, lyginant su kitais, skelbia autentiškiausių pačių vaikų, pačių mokinių kūrybą, ar tai būtų eilėraščių, duotos temos rašiniai, ar beiletristinės apybraižėlės gabaliukas, ar naiviai paprastas pie-

šinys, kokį jau matome pačiame viršelyje. Niekur "Vyturėlyje" jo bendradarbis nekalba savo tėvų lūpomis, kaip Vliko ar Alto pirmininkas, nėra "Studijų" kaip subrėndęs literatūros ar kitokių mokslų "rabinas" — visur čia įvairiais mirguliuoja "išminčių" dar nepagadintas tikras vaiko pasaulis. Tuo nemeluotumu ir tuo naiviai nuosirdžiu paprastumu "Vyturėlis" yra svertinis ir brangintinas.

LAIKO TĖKMĖJE. Moksleivių metraštis, 1968-1969 jubiliejiniai metai. Kristijono Donelaičio liuanistikos mokyklų (pradžios ir aukštesniosios) Chicagoje leidinys. Didelio formato, 82 psl., mašinėle rašytas ir paskui spaustuveje nuotraukiniu būdu perspaudintas gražus leidinys. Puslapiu iliustruoti mokyklinėms nuotraukomis ir mokinių piešiniais. Tokį leidinį Donelaičio mokykla, baigdama mokslo metus, jau išleidžia trečią kartą. "Laiko tėkmėje" išskirtinis bruožas yra dėmesys lietuviškajai literatūrai. Todėl, metraščio puslapius randame tokias temas: Lietuva iš tolo (Vaičiūnas ir Brazdionis), Gyvenimo siekliai (Kudirkas "Labora"), Kristijonas Donelaitis, Peizažo paprastumas J. Aisčio eilėraštyje "Lietuvoj", Putino jaunystės lyrika, Igno Šeiniiaus "Kuprelis", Šviesioji Putino jaunystės lyrika, J. Aisčio "Karavanas", Jurgis Baltrušaitis — simbolistas, Rūpintojėliai lietuvių poezijoje ir kt. Šitas literatūrinis temų užgriebimas metraštyje yra sektingas pavyzdys ir kitoms brandesnio amžiaus mūsų mokykloms. Juk rašto ir mokymasi ne vien tik reikalingam sušiojimui, bet ir tam, kad lačiau pažintume, kas kitų yra sukurta, ir kad patys, jei tik sugabame, reikšmingiems savo kūrybiui žodžiu. O viso to jau randame "Laiko tėkmėje".

PLUNKSNA. Rochesterio liuanistinės mokyklos vienkartinis leidinys. 1968-1969 mokslo metai. Nr. 3.

Tai 20 psl., rotatorium spausdintas įvairiausių rašinių ir piešinių margumynas. Visa turinio ir išraiškos apimtis gana plati: nuo darželinio amžiaus pirmųjų žodžių rašymo ir atitinkamų piešinių iki visai gūdrių rašinių apie karo mokyklą ir pafilosofavimus apie skruzdėles ir pinigų. Leidinys liudija, kad Rochesterio liuanistinė mokykla rimtai dirba, kad turi net jaunųjų talentų. Štai vieną jūratės Krokytės dvigubą eilėraščių pacituosime čia ištais.

Zalias kaminas
I
Zalias kaminas...
Jaunystė.
Rudas stogas...
Tėveliai.
O namelio sienos...
Protėvių ginklai.

Bet...
Kas tą žemę taip išardęs,
taip suspardęs ją
biauriai?

II
Žiūrėkit tik į viršūnes...
į tą žaliąjį kaminą.
Nes iš jo rūksta
į pasaulio orą
jūsų dabartinė
Ateitis.

THE MARIAN, June, 1969. Tėvų marijonų leidžiamas iliustruotas mėnesinis religinės kultūros žurnalas. Metams 4.00 dol. Adr.: 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

Įžanginiame kun. V. Bagdanavičius, MIC, svarsto mažėjančių konvertitų problemą. Amerikietis laikraštininkas R. Fornwalt gvilvena, kaip katalikai turėtų laikytis dabarties socialinių sąmyšių atžvilgiu. Airijos sostinėje Dubline gyvenęs dr. L. Brophy informuoja apie Airijos problemas. Dr. Z. Danilevičius, tėsamas seriją straipsnių, rašo apie

Mokslo metus užbaigus ir išleisus čia aptartuosius metraščius, dabar reikia apsispręsti: šokti į vandenį ar dar palaukti didesnės šilumos? Nuotrauka V. Maželio

perdaug artimo berniuko-mergaitės bendravimo pavojus. Kana-dietė laikraštininkė Fl. Wedge, eilės knygų autorė, svarsto pavienio krikščionio veiklos programą. Duodama naujausių filmų apžvalga. JAV žurnalistas D.S. Bryan rašo seksualinės moralės klausimais. Buvęs Vietnamo karys Alb. Hamburg pasakoja apie to krašto gamtos grožį. Laikraštininkas A. Haines informuoja apie katalikų humoristą Bob Newhart.

Amerikietė E. Peisson duoda patarimą, ką daryti, susekus, kad dukterė ruko marihuaną. Rosalind Minque aptaria chaos reiškinys dabarties mokyklose. J.L. Barnett atkreipia vasarotojų dėmesį į Pietinės Kalifornijos įdomybes, istorines misijų stotis. Dr. S. Andelmanas duoda patarimų vykstantiems į atostogas kelionės, o socialinės apdraudos tarnautoja Ch. Jakubowski informuoja, kokios pagalbos gali susilaukti senesnio amžiaus piliečiai. L. Bell duoda praktiškus patarimus šeimoms. Žurnalo red. kun. J. Prunskis aptaria eilę naujausių knygų. Gausi religinio gyvenimo apžvalga. Numeris iliustruotas V.K. Jonyno, Dagio kūrinių ir daugybe nuotraukų.

Heating Contractor

Irengiu naujus ir perstatau senus visų rūšių namo apšildymo pečius ir air conditioning į naujus ir senus namus. Stogų rinas (gutters), vandens šildymo boilerius. Turu leidimus dirbti mieste ir užmiestyje. Dabaras atliekamas greitai ir saugiai. Apskaičiavimai nemokami.

DOMAS ŽUKASKAS

HEATING & SHEET METAL

1441 S. Western, Chicago 9, Ill.

Telefonas VI 7-3447

VACYS CONSTRUCTION CO.
REZIDENCINIAI,
KOMERCINIAI,
MEDICINOS IR
KITOKI PASTATAI
2457 West 69th Street
Tel. HE 4-7482

GARBAGE DRUMS
WITH COVERS AND HANDLES
30 and 50 gal. Free delivery
5622 So. Racine, 434-1113

MOVING
Apraustas perkraustymas
įvairių atstumu
A. VILIMAS
823 WEST 34th PLACE
Telef. FRontier 6-1882

FIRESTONE PADANGOS (TIRES)

NATIONWIDE GUARANTEE
No-Limit on MILES...
No-Limit on MONTHS
FULL LIFETIME GUARANTEE against defects in workmanship and materials and all normal road hazard injuries encountered in everyday passenger car use for the life of the original tread design in accordance with terms of our printed guarantee certificate. Price of replacement pro-rated on original tread depth wear and based on Firestone adjustment price for replacement tire at time of adjustment. Firestone adjustment prices are intended to, but may not, represent approximate current average selling prices and are subject to change without notice.

Neribota garantija: Iki susidevėjimo. Ratlankiai (wheels)

Taip pat atliekama ratų reguliavimas ir balansavimas (Wheel alignment and balancing). Stabdžiai (Brake service), motoro regul. (Tune up), keičiamos dalys, alyva, tepimas, kt. pataisymai.

Country Auto & Tire Service

2423 W. 59th Street, Chicago, Illinois

Telef. — GROvehill 6-7777

Val.: kasdien 7 v. r. — 7 v. v. šėst. 7 v. r. — 3 v. p. p.

Sėkm. uždaryta. Kitu laiku pagal susitarimą.

Savininkas MIKAS ČESAS

Del Kurklių kautynių

Perskaitęs š.m. birželio mėn. 7 d. "Draugo" kultūriniam priede Kazio Ališausko pateiktą Kurklių kautynių aprašymą, pastebėjau kelerį netikslumų. Ten rašoma:

"Puolimui uždavinį kar. P. Genys gavo jau būdamas su kuopa Traupyje. Palikęs vieną būrį Traupyje, su kitais dviem būriais gegužės 18 d. anksį rytą, kaip buvo įsakta, puolė Kavarsko kryptimi".

Bet anuo metu ne tik kar. P. Genio, bet ir kitos 1 pėst. pulko kuopos buvo 4 būrių. Vadinas, kar. P. G. Kavarsko kryptimi buvo pulta trimis būriais.

Toliau skaitome:
"Po trumpo poilsio buvo pasiruota pulti Anykščius... Pavakareje kar. A. Zemaitis kuopa, priartėjusi prie Anykčių, užėmė aukštumą 115".

Karininkas A. Zemaitis, jau iš Alytaus išvykstant, buvo 1-ojo bataliono vadas, o antros kuopos vadu tuo metu buvo kar. Petras Murninkas, vėliau mūsų karinis atstovas Latvijai. Žinoma, kar. Zemaitis, kaip vyresnis rangas, galėjo laikytis prie antrosios kuopos ir net vadovauti jai kau-

WAGNER & SONS
Typewriters — Adding Machines —
Checkwriters
Nuomoja — Parduoja — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

MOVING
Perkrausto baldus iš arti ir toli
A. BENIULIS
Chicago, Ill. 60629. Tel. RE 7-7083

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 S. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258-59

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS
Daug sutapsysite pirkaami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PROspect 6-8998

tynių metu, bet ta kuopa nebuvo jo, nes jis turėjo visą batalioną net trijų kuopų sudėtis.

1-ojo bataliono kuopų sudėtį ir visus karininkus pavardėmis žinojau, nes pats buvau kurį laiką kar. P. Genio kuopoje. Kuopos ir tų būrių sudėtį persitvarkė žymiai vėliau. Bet tai jau atskira tema.

Anuo metu 1 pėst. pulko kulkosvaidių kuopos sudarė vėlgi savąjį kulkosvaikininkų batalioną, kurio vadu buvo kar. Aleksandras Svila, vėliau 9 p.p. vadas, bet praktiškai jos veikė prie pėstininkų batalionų eilės tvarka: 1-oji kuopa prie 1-ojo batal., an-

troji prie antrojo ir t.t.
Pulko vadas kar. Kazys Ladyga rašėsi LADYGA, o ne Ladiga.
S. Gričė-Jurgelevičius

G E L E S
Kasdien — bankams, laidojėms
"G U Z A C U S K I"
BEVERLY HILLS GELINCOIA
3443 W. 63rd St. Chicago, Illinois
PR 8-0833 PR 8-0834

TELEVIZIJOS
Spalvotos ir paprastos, radijo, stereo, oro vėsituvai.
Pardavimas ir aisiymas.

MIGLINAS
Krautuvė Marquette Parke
2346 W. 69th Street 776-1486
Namų tel. — PR 6-1063

since 1914...

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 234-4070

4 3/4%
RESERVE SAVINGS
Paid and Compounded Semi-Annually

5 1/4%
9-MONTH SAVINGS CERTIFICATE
(Minimum \$10,000)
12-MONTH SAVINGS CERTIFICATE
(Minimum \$5,000)

foto V. MAŽELIS
• vestuvės: spalvota ir juoda balta (gali vykti ir į kitus miestus)
• portretūra
• meno darbų nuotraukos ir kiti foto patarnavimai
Tel. — HY 7-4677
422 MENAHAN STREET — RIDGEWOOD, N. Y. 11237

RICHMOND AUTO SERVICE
Kampas Richmond ir 63rd Street
Užsieninių ir vietinių automobilių taisymas. Patyrę mechanikai. Elektroninis motoro patikrinimas. Vilikimas.
Telef. — GR 6-3134 arba GR 6-3353
Savininkas — Juozas (Joe) Juraitis

ROOSEVELT FURNITURE CO.
F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS
2310 W. Roosevelt Road Tel. SEeley 3-4711
Atidara pirmad. ir ketvirtad. 9-9 val.; antrad., trečiad. ir šeštad. nuo 9 iki 6 val. sekmad. atidara nuo 11 iki 4:30 val. po pietų.

Siuvimo Mašinos — Dulkių Siurbkliai

• BERNINA
• NECCHI
• ELNA
• VIKING
• PFAFF
• SINGER

ELECTROLUX
HOOVER
EUREKA
KIRBY
ROYAL
IR KT.

Parduodame, nuomojame ir taisome siuvimo mašinas, dulkių siurbklus prieinamomis kainomis ir sąlygomis. Turime dalis. Aptarnaujame Chicagoje ir priemiestuose.

B and B DISTRIBUTING COMPANY
A to Z Sewing machines and Vacuum cleaners
4081 ARCHER AVE. (Prie California Ave.), Chicago, Ill. Tel. 927-4707
Vedėjas Arvydas M. DIKINIS

Studentų maišto priežastys

Atkelta iš 8 psl.
Jom išimtim, akademinės diskusijos vyksta neatsižvelgiant į istorinę perspektyvą ir be tiesioginio pažinimo nei Vietnamo gyvenimo, nei jo kultūros, ar Amerikos miestų getų.

"Kur yra mūsų Vietnamo eksperimentai?", klausė J. Fairbank, Amerikos istorijos draugijos pirmininkas Orientalistų kongrese. "Nors JAV jau 15 metų giliai įsivėlusios į Vietnamo karą, amerikiečiai iki šiol vis dar neturi nė vieno Vietnamo reikalų ir jo kultūros žinovo aukštosios valdžios sferose, planuojančiose politiką. Jo vietoje jie turi optimistinę tikėjimą ir mokslinį pramatumą ir kultūrinį vienodumą, skelbiamą buvusio prezidento patarėjo (ir buvusio profesoriaus), W. Rostovo, kad visos pasaulio tautos... keliauja tuo pačiu keliu ir siekia tos pačios paskirties".

Ne ką geriau amerikiečiai yra paruošę spresti ir didžiulius miestų problemas. Rūpintis miestuose ir stoka pasitikėjimo, kad ši pati problema kada nors bus išspręsta visiem priimtinu būdu, pamatuotai kelia abejones dėl optimistinių valdžios prielaidų. Viena po kitos skiriamos įvairios komisijos ir vykdomos studijos, tačiau reikalas iš esmės nesprenžiamas. Atrodo, pastebi prof. Billingtonas, amerikiečiai tik tada suvokia tautinius ir rasinius jausmus, kai šie prasiveržia smurto veiksmams su deginimais bei naikinimais. Amerikiečiai niekad iš anksto nepamatė, literatūros ar istorijos kelių, dorovinių išiečių tokiom būklė, kuriose yra įveltos žmonių aistros, kad tuo būdu būtų išvengta kraujo praliejimo, ir kad, galiausiai, būtų sukauptos priemonės kūrybiniams, o ne policijai krizių sprendimui.

Ar atgaivinti humanitariniai mokslai gali suvaidinti kokį vaidmenį, begydamas kai kurias mūsų civilizacijos ligas? Tam yra, sako prof. Billingtonas, vilties kibirkštėlė. Dabar vyksta studentų bruzdėjimas, jis rašo, "daugeliu atžvilgių yra riktėlėjimas atnaujinti Amerikos humanistinį švietimą. Be abejo, kartais sunku įžiūrėti ką nors daugiau kaip bežlungančios civilizacijos apraiškas studentų generacijoje, kuri naudojasi niekad anksčiau negirdėtom pašalpomis ir laisvėmis, ir vis tiek stengiasi suniekinėti, jeigu jau ne sugriauti, universitetus, kurie juos priglaudžia. Kai kurie iš viso atsuko nugaras didelei tradicijai protinių diskusijų tarpusavio pasitikėjimo atmosferoje, kas šiaip ar taip, yra kiekvieno universiteto gyvybės kraujas. Kai kurie, nepaisydami sveiko proto, garsiai skelbia esą Che Guevaros ar Ho Chi Minhai. Tačiau daugelis labiausiai jautrių studentų jaučia dvasinį badą; jie protestuoja prieš nebūvimą humanizuojančio auklėjimo ir švietimo, kuriuos universiteto programa jiems pažadėjo. Saviskai, triukšmingu būdu jie mėgina pereiti per retorinę spragą, bet kitoje pusėje jie nemato ištiesių rankų.

Taip dalykams esant, išsklęsi generacija susidėjo (ar gal tik identifikavosi) su dviem nepaprastai išgarsintom jaunuolių srovėmis: hipiais, su jų aistringa tikėjimu į akimirksnio estetiką ir išsigelbėjimą per haliucinacijas, ir Naująja kaire, su jos lygiai aistringa įsipareigojimu akimirksnio dorovei ir išsigelbėjimui per smurtą. Iš esmės, jos nėra tokios blogos, kaip jų niekintojai jas skelbia. Abi grupės sukelia žmogiškos bendruomenės jausmą ir jos mėgina sugrąžinti estetinius ir dorovinius klausimus į Masinų amžiaus intelektualinę programą.

Tačiau, tuo tarpu kai hipiai ir Naujoji kairė kelia daugelį klasinių klausimų, jie tveda tik mažą tikrų atsakymų. Jų neribotas jausmingumas ir aklas totališkumas neleidžia jiems sutap-

ti ir dirbti bet kuriuose akademinuose rėmuose. Pats intelektualinis aktyvumas vargu ar gali augti, netgi gali neišlikti pasiskendus mistikoj ar revoliuciniuos perversmuos, kurie yra galutinai hipių ir Nauj. kairės idealai.

Įkvodoje, abi grupės moderniam universitetui sudaro užtarnautą papeikimą. Laimei, daugelyje Amerikos universitetų kyla balsai, reikalaujantys atsinaujinimo. Lengviausia tai padaryti mažiem universitetam. Didieji universitetai galėtų atgaivinti mūsų visos kultūros labui tai, ko biznio universitetas neduoda: laisvą, nesavanaudišką ieškojimą išminties, savitarpinės pagarbos ir ideologinio įvairumo atmosferoje. Amerikiečiai reikalingi vyrų vadovų, galinčių labiau savo pavyzdžiu nei retorika, nugalėti kliūtis.

Prof. Billingtonas tiki, kad studentų rūpintis Amerikoje nesudaro nenugalimų sunkumų, nors sukėlė pernelyg pretenzingų pranašavimų, jis pataria atgaivinti humanitarinį švietimą, nes jis duoda sveiką, terapinį užsiėmimą nerimaujančiai žmonijai, kuri pradėjo rodyti savotiškų savivizijų polinkius.

P. Gaučys

Skelbkites "Drauge".

Iš kultūros darbuotojų suvažiavimo

Birželio 3 d., Vilniuje prasidėjo jau seniai rengiamas kultūros darbuotojų pirmasis suvažiavimas. Suvažiavimo miestų ir rajonų kultūros darbuotojų (atseit, pareigūnų, kultūrinės veiklos "amatininkų") konferencijose išrinkti atstovai, — iš viso 861.

Suvažiavimas iš tikrųjų skirtas politiniam tikslui — pasiruošti Lenino šimtmečio sukaktuvėms. Tad ir atidarė M. Šumauskas, apie kultūrą gana prasidžiokiai pašnekėjęs, o paskui sekė pačios aukščiausios "kultūros akto": buvusi balerina Sabaliauskaitė pasiūlė į suvažiavimo garbės prezidentumą išrinkti visą maskvinį kompartijos politbiurą, kuris ir buvo tučiuojau "vieningai išrinktas".

L. Šepetys, irgi politinis kultūros reikalų administratorius (ministro titulu) savo kalboje demonstravo tikrą ekvilibristiką (dėl atsargumo liaudinė vadinamos) kultūros puoselėtojams ir tuojau trys keturi linkterėjimai partijos težėms bei socialistinio realizmo garbei. Daug pastangų dėta, kad ir menininkai neliktų per daug nusiminę, ir čekistai liktų ramūs.

Kalboje tarp kita ko itin vaizdžiai parodyta, kaip nieko o ypač kultūros lygio, negalima apibūdinti vien statistika. Net apie bibliotekas statistika nedaug tiesos tegali pasakyti. Tik 166 bibliotekas (vien miestuose) radusi dabartinę valdžią, o dabar jų visam krašte (Lietuvoje) esą net 7

tūkstančiai! Tai labai daug, ir atrodo, kad kraštas jau puikiai ap rūpintas skaitiniais. O iš tikrųjų, pasirodo, bibliotekų skaičius tai didelis, bet bibliotekos veiksmų jos atlieka visiškai nežymią dalį. Net ir knygų skaičius tose bibliotekose labai didelis, tik vargas, kad per daug nereikalingu, o per mažai reikalingu knygu... "Didelę paklausą turinčių knygų gaudama tiek mažai", — sakė L. Šepetys, — "jog skaitytojai turi ilgai laukti. Bibliotekose, ypač kaime, trūksta meno albumų, reprodukcijų, aplankų ir t.t. Ketvirtadalis valstybinių masinių bibliotekų skaitytojų yra pirmų — asuntų klasių mokiniai (nuo 7 iki 15 metų. E.). Kaime šis skaičius dar didesnis. Tuo tarpu vaikų literatūros fondai tiek masinėse, tiek mokyklinėse bibliotekose yra menki. Tuo metu, kai jauniems labai trūksta knygų, bibliotekose susikaupę keletas milijonų "išaldytos" literatūros. Tai rodo, kad knygos leidžiamos, nežinant tikrųjų poreikių. Iš kitos pusės, bibliotekų fondai taip pat dažnai kaupiami nevykusiai."

Po tų pastabų, 7 tūkstančių bibliotekų svoris atrodė visai nebe toks, kaip iš pirmo žvilgsnio...

(Elta)

Iš Lietuvos muzikos istorijos

Pastaraisiais metais Lietuvoje gana uoliai darbuojasi eilė specialistų, ieškodami bei tikrinda-

mi surastus duomenis apie kultūros apraiškas Lietuvos praeity. Pastangos neretai pasiteisina. Prieš kiek laiko taip buvo išsiaiškinta keletas faktų iš Lietuvos muzikos istorijos.

Vilniuje yra du egzemplioriai 1693 metais išleisto muzikos vadovėlio, kurio autorius ir iš kitų šaltinių žinomas jėzuitas Zygmantas Liauksminas. Turimeji to vadovėlio egzemplioriai yra iš antros laidos. Pirmoji laida buvo išleista irgi Vilniuje, 1667 metais, bet tos laidos niekur neaptikta nė vieno egzemplioriaus.

Tiek žinių apie tai ir būtų li-
ke, jei Mokslo akademijos rankraštyne nebūtų užtikta lenkų istoriko 1926 metais įrašyta pastaba, sakanti, jog buvęs atspausdintas "didysis gradualas", tai yra, giesmynas. Tuojau buvę prisiminta, kad respublikinė bibliotekoj yra nežinomo autoriaus parengtas ir 17 šimtmečio išleistas "gradualas". Paaiškėjo, kad yra ir giesmynas ir psalmių rinkinys su gaidomis, ir yra pavyzdžiai iš dviejų laidų — 1667 ir 1693 metų. Tai kaip tik tie metai, kada išleistas ir Liauksmino vadovėlio laidos. Palyginus antrosios laidos giesmynus su vadovėlio antrąja laida, pasirodė, kad formatais, popieris ir šriftai visai tie patys. Atseit tie giesmynai yra parengti to paties Liauksmino, tai priedai prie jo vadovėlio. Tą dar labiau patvirtina ir vadovėlio pavadinimas: "Arts et praxis musicae" — Muzikos menas ir praktika. Tuo būdu paaiškėjo, kad pirmas lietuvių parašytas ir lietuvių išleistas muzikologinis veikalas buvo ne vienas, o trijų da-

DRAUGAS, šeštadienis, 1969 m. birželio mėn. 21 d. 7

liu, ir kad jo viso autorius buvo tas pats jėzuitas Zygmantas Liauksminas (Sigismundus Lauksmin lotyniškoj transkripcijoj). Be to, paskutinėj daly (antfonų ir psalmių rinkinys) rastas dar ir toks įrašas: "Vario spaudai lėšas davė didžiai gerbiamas Joniško dekanas Marijonas Kazimieras Liauksminas, Šiaulių klebonas Zemaitijoj". Spėjama, kad dekanas Liauksminas buvo jėzuito Liauksmino koks giminė, o gal irgi ano meoto muzikos žinovas bei mecenatas.

(Elta)

HIGH RATES

4.75% PER ANNUM ON REGULAR SAVINGS CURRENT RATE

5.25% PER ANNUM ON INVESTMENT BONUS \$1,000 MIN

BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

4070 Archer Avenue, Chicago, Illinois 60632 LA 3-8248

MAZEIKA & EVANS

FUNERAL HOME

THREE AIR-CONDITIONED CHAPELS

Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

PETKUS

TEVAS IR SŪNUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYS MODERNIOS KOPLYCIOS:

2533 West 71st Street Tel. 476 2345
1410 So. 50th Ave., Cicero Tel. TO 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO

M. NELSON

SAVININKO

SAINT CASIMIR MONUMENT CO.

3914 West 111th Street

Didžiausias Paminklams Planų Pasirinkimas Visame Mieste.

Telef. — CEDarcrest 3-6335

Vienas blokas nuo kapinių.

EUDEIKIS

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Dovydas P. Gaidas — Geraldas F. Daimid

TRYS MODERNISKOS KOPLYCIOS:

4330-34 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas -- YARds 7-1741-2

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

LACKAWICZ IR SŪNUS

2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIRginia 7-6672

PETRAS BIELIŪNAS

4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-8572

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YARds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET Tel. YARds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YARds 7-1138-1139

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE. CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003

LAWN FUNERAL HOME

Sigmund J. Sutkus

7909 STATE RD., OAKLAWN, ILL. Tel. 634-2536

EARN 5 1/4% PER ANNUM ON \$10000

Standard Federal pays 5 1/4% interest per annum on savings certificates of \$1,000.00 or more. Issued for 6 months.

A 90 day gold eagle passbook account which pays 5% per annum (\$50.00 minimum) is also available. Regular passbook savings earn 4 3/4% per annum. Interest is paid quarterly on all accounts.

STANDARD FEDERAL

Savings and Loan Association of Chicago
Assets over \$143,000,000.00 Reserves and Surplus over \$11,500,000.00 (more than twice the legal requirements)
Federal Charter Federal Supervision

4192 Archer Avenue at Sacramento Chicago, Illinois 60632 VI 7-1140

HOURS: Mon., Thurs. 9 A.M. - 8 P.M. Tues., Fri. 9 A.M. - 4 P.M. Sat. 9 A.M. - 12 Noon Wed.—No Business Transacted

Akademinės Prošvaistės

Leidžia Šiaurės Amerikos Lietuvių Studentų Sąjunga

"Akademinės Prošvaistės" išleina kiekvieno mėnesio trečiąjį šeštadienį. Redaguoja L.S.S. Centro valdyba. Rankraščius siųsti šiuo adresu: "Akademinės Prošvaistės", 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629

Studentų maišto priežastys

Ką sako apie tai Princetono universiteto profesorius

Nūdien vyksta studentų maištas ir riaušės Europoje ir Amerikoje turi vieną bendrą bruožą — studentų nekantrumą ir universitetų, kaip institucijų, nesugebėjimą prisitaikinti prie įvykių pakitimų ir rasti naują priėjimą prie mūsų amžiaus švietimo.

To tarptautinio studentų maišto amerikietinė atmaina reikalauja ne tiek naujos universiteto struktūros, kaip pvz., Paryžiuje, ar naujos politikos, kaip kad Prahoje, bet naujos paties aukštojo mokslo esmės. Amerikos studentų nepasitenkinimas kyla labiausiai tarp pasiturinčių humanitarinių ir socialinių mokslų studentų ir yra dvasinio jų skurdo išdava. Jis turi sprogstamą pobūdį, panašų į tą, kokį matome besireiškiantį miestų getuose dėl medžiaginio skurdo. Miestų maištininkai tačiau išlaiko savo "sieną" gyvą, tuo tarpu kai modernieji Amerikos universitetai, atrodą, ją prarado nepaprastam medžiaginio gerbūvio suklestėjime.

Studentų bruzdėjimo reikalai rašydamos, Princetono universiteto prof. J. H. Billington'as, iškelia nuogą faktą, kad liberalinis švietimas didžiąja dalimi esąs miręs. Jo humanistinės širdies plakimas nusilo ir visa milžiniška aukštesnio ir aukštojo švietimo sistema atsidūrė merdėjimo būklėje. Humanistinis idealas apimti visą žmogų kaip visumą, besiekiant tvarkos ir grožio kitų žmonių atsiekimų sutartinimu, yra didžia dalimi pakeistas specialistų paruošimu.

Sunkumai prasideda didžioose universitetuose, iš kurių Amerikos aukštasis mokslas dažniausiai ima vadovus ir idėjas. Jie vadinami milžiniais universitetais, garsintuvais ir dar kitaip. Klaidingas įspūdis, pastebi prof. Billingtonas, susidaro todėl, kad daugelis mano, jog toje gigantomanijoje esąs savotiškas praturtinantis įvairumas. Tuo gi tarpu liūdnas faktas yra tai, kad kiekvienas jų tėra tik kita Amerikos mokslo industrijos fabriko šaka. Studentai yra standartizuotos, papildomas šalutinis surinkimo linijos gaminy.

Savo nepaįstamam pinigų ieškojime modernūs universitetai leido išoriniam blizgesiui nustelbti idealo siekimą. Santykiavimas su išorės pasauliu tapo svarbesnis už tarpusavio santykius pačiam universitete. Bendravimas tarp studentų iš vienos pusės, ir profesūros iš kitos, yra labai menkas. Studentai tuo teisingai nusiskundžia. Universitetų programos nevisai atitinka jų poreikiams, jų interesus ir rūpesčius.

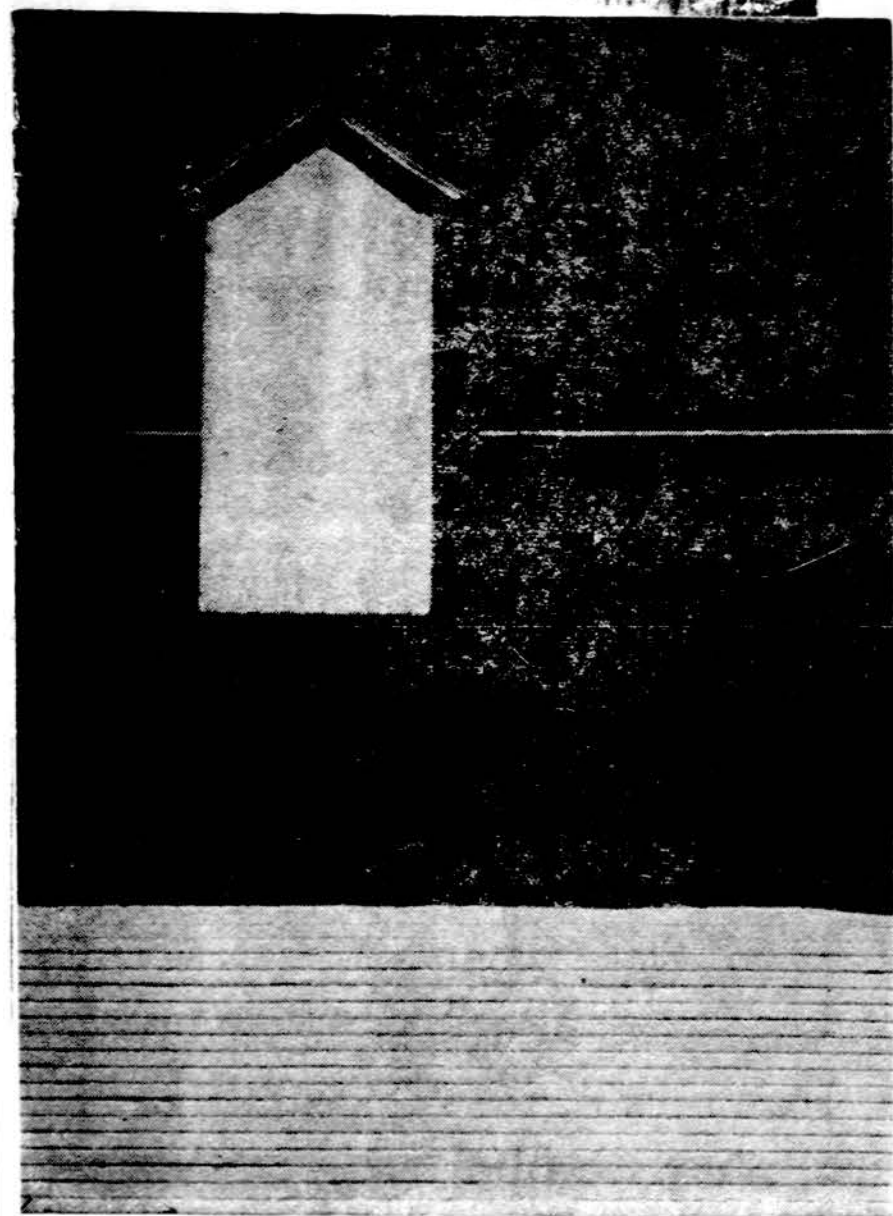
Rungtyniavimas tarp universitetų yra žalinga sukomercinimo išdava. Varžbos vis blogėja, jaunam mokslininkui įstojus į akademinę "darbo rinką". Kadangi modernių kolegijų administratoriai labiau brangina rinkos vertybes negu intelektualines, pirmųjų besiekiant, rungtynėse už pakelimą į aukštesnį laipsnį, beveik visad administratoriams grasinama pereiti į kolegijas, siūlančias didesnę atlyginimą. Tuo būdu universitetų pre-

zidentai atlygina už neįsijungimą į pačių institucijų.

Prof. Billingtono įsitikinimu, Amerikos universitetai gamina mokslininkus, kurie pasišovę duoti ga'utinus atsakymus į smulkius klausimus, ne bandomus atsakymus į svarbiuosius. To proceso eigoje, paskutinio kurso studentas, įspauštas į siaurus padalinius, jaučiasi suskaldytas ir apvilts.

Piniginėje kalboje, kurią biznio universitetas supranta, atsakomybę už dabartinį bankrotą reikia paskirstyti tarp šerų laiko (alumnų), vadovavimo (administracijos), profesinio personalo (fakultetų) ir vartotojų (studentų).

Alumnai, prof. Billingtono tvirtinimu, pagelbėjo nužudyti humanistinį švietimą Amerikoje, nereikalaudami jo išlaikyti gyvo. Užuo rūpinęsi auklėjamojo universiteto gyvenimu, jie pradėjo kritikuoti profesorių politines pažiūras ir nagrinėti lytinius studentų reikalus. Alumnams yra lengviausia atleisti, nes jie pi-

Etudais Nuotrauka Algirdo Grigaičio
Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

nigiskai palaiko aukštąjį mokslą ir teisėtai rūpinasi kitais reikalais.

Administratoriai ypatingai esą kalti — ne dėl savo lyg ir neįsivengiamos pareigos rūpintis pirminiais išteklių ir koordinavimu, bet dėl savo intelektualinio neįsivertimo ir dorovinės aistės, nustatant savo institucijų negalavimus. Nuolat besirūpinami ūkinių krizių išvengimu, viešai jie garbina liberalinio švietimo privalumus, o grįžę į universitetą, neturi laiko kalbėti su labiausiai besidominčiais jo esme studentais ir profesoriais.

Profesūra irgi labai kalta už humanistinių mokslų mirtį. Ji yra kalta ne tik erudicijos kaupimo mokymo sąskaita, bet ir nepaįstumu abiejų, gaisinant laiką ko-

Įtampa Nuotrauka Algirdo Grigaičio
Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj

misijų posėdžiuose, pobūviuose, kokieliuose ir skleidžiant humanistinės erudicijos iškraipymo nuodus. Prie viso to dar prisijungia ir profesorių kišimasis į politiką. Sąžininga kritika ir garbingi patarimai yra kiekvieno piliečio pareiga, tačiau su tuo siejasi pavojus, kad humanistas šian dieną gali tapti paprastu kokios kraštutinės politinės programos pritarėju ir skelbėju.

Tačiau sunkiausia smūgi humanistiniams mokslams sudavė mokslo palaizūnai. Jie paskleidė tradiciniuose humanistiniuose

kinamai žiūri į humanitarines studijas, nes naujokų šaukimo komisijom duoti nurodymai kariuomenės tarnybą atidėti tik prijungia ir profesorių mokslų studentams, o ne humanitarams. Kongresas irgi smarkiai sumažino lėšas menai ir humanitariniams mokslams.

Prieš 15 metų Princetono universitetas buvo įsteigęs tarpakultūrinę Humanitarinę tarybą, kuri išleido 11 tomų, apžvelgiančių humanitarinių mokslų būklę Amerikoje, konstatavusių liūdną jų padėtį. Princetono universitetas skiria 92 milijonus dolerių penkioms svarbiausiom tautinėms reikšmės disciplinoms, tačiau jose pasigendama humanitarinių mokslų.

Ką reiškia humanitarinių mokslų numarinimas Amerikoje, klausia prof. Billingtonas. O gi tai, kad visu pirmaisiais amerikiečiai skleidžia savo gambiausiam jaunimui "antivadovavimo" nuodus. Įpratinti bet kurią žmogiską problemą suvesti į technologinę subproblemą, studentai gali niekaip nepamatyti perspektyvoje didelio poveikio. "Lygiai kaip civilizacija, mes nieko nebemokame padaryti", rašo buvęs Kolumbijos universiteto rektorius J. Bazzen. "Mes nebegalime išspręsti problemos, siekti tikslo, nesustabdydami darbo ir nepastudijuojami."

Pavyzdžiui, paimkime dvi didžiausias problemas šių dienų Amerikos problemos: Pietryčių Aziją ir Amerikos miestus. Su ma-

(Nukelta 17 pusl.)

Rašytojas Baronas pas studentus šatrijiečius

Penktadienį, gegužės 23 d., vakare Chicagos studentai šatrijiečiai susibūrė paskutiniam šių moks. metų susirinkimui, nes birželio mėnesyje jau vyks tik bendra vyresniųjų šatrijiečių ir studentų korporantų iškyla gamton (rytoj birželio 22 d.). O gegužėje, nors ne vienam jau netoli pailiojosi baigiamieji egzaminai, vis dėlto, kaip ir per išstisus metus, sugužėjusiam jaunimui vos užteko kėdžių.

Susirinkime turėjome svečių — rašytoją Aloyzą Baroną, autorių visos eilės novelių ir romanų knygų, kurių tarpe netrūksta premijuotų ir išverstų anglų kalbon. Redaguodamas "Draugo" puslapius, rašytojas atidžiai domisi tiek

lietuvių, tiek kitų kalbų spauda bei grožine literatūra.

Šį kartą Aloyzas Baronas sutiko pateikti mums plačią (ne vien lietuviškųjų) premijuotų knygų apžvalgą, išskirti tų premijų prasmę, pavienius premijavimo kur-jozus. Po įvairių pavyzdžių, mum paškėjo, kad rankraščio ar knygos atrinkimas premijai nėra jau dėlto, kaip ir per išstisus metus, sugužėjusiam jaunimui vos užteko kėdžių.

Maskvos kankinio rašytojo Danielio knyga

Laisvajame pasaulyje kaskart mažiau pasirodo talentingų rusų rašytojų knygų, kurios negali būti išleistos jų pačių tėvynėje. Viena iš tokių knygų yra rašytojo Yuli Daniel "This is Moscow Speaking" (išleido E.P. Dutton and Co. Inc., New York, 1969, 159 pages, 4.95 dol.)

Auto-rius — jaunesnės kartos žmogus, gimęs 1925 m. Sužeistas antrajame pasauliniame kare, greit tapo pensininku ir laisvesnį laiką panaudojo studijoms gilinti. Studijavo Charkovo universitete, Maskvos Mokytojų kolegijoje. Ketlet metų mokytojavo, o paskiau užsiėmė vertimais. Net 40 sovietinių ontologijų turi jo vertimų, daugiausia iš kaukazičių, žydų, įvairių slavų kalbų.

Daugelis jo kūrinii nepraėina pro sovietinę cenzūrą. Stengiamasi išleisti užsieny. Tačiau už tai 1966 m. buvo nuteisti jis ir Siniavskis sunkių darbų kalėjimu už "antisovietinę propagandą, skleidžiamą literatūros rūbe". Danielis nuteistas 5 metams. 19

68 metais jo žmona Raudonojoje aikštėje demonstravo prieš Čekoslovakijos okupaciją ir už tai buvo nubausta ketveriems metams ištėmimo.

Šiame veikalė išspausdintos ke-

Rašytojas Julij M. Daniel

pie serijas nuostabių sutapimų, kita seks paprasto žmogaus menką gyvenimą, o abi vis vien laimės premijas.

Savo tezes Baronas įdomiai pailiustravo, čia pat parodydamas amerikiečių ir kitų rašytojų knygas, kurios susilaukė premijų. Ne visos jos tapo "bestselleriais", nes ne visiems skaitytojams tas pat patinka: vieni griebiasi labiau už drabužio, kiti už jo siūlės ir atvirkščiai.

Dar po virtinės klausimų apie literatūros premijų prasmę ir vertę, pasivašinom įprasta kava ir, tur būt, širdyje pasvarstėm: kokias knygas skaitysim per tą ilgą, artėjančią vasarą?

J. Br.

Pirmosios šių metų kregždės Dainavoje

Jos buvo studentai ateitininkai, gegužės mėn. 29 — birželio 1 d. suskridę į Studentų ateitininkų sąjungos rengtuosius kursus. Visokeriopa prasme juos reikią laikyti vienus iš labiausiai pavykusių panašių susibūrimų eilėje pastarųjų metų. Didžia dalimi tai nuopelnas dabartinės SAS valdybos ir jos galvos stud. Antano Razgačio. Tomis dienomis Dainavos suskrido didelis (apie 70) gerai nusiteikusių jaunimo būrys.

Kursų rengėjai gražiai išbalansavo studijinę, pramoginę ir kūrybinę tų dienų programą, dalyviams net įteikė į rankas specialų visų šių apimčių leidinį, kuris kiekvienam pravers ilgesnį laiką, kursams seniai pasibaigus.

Pagrindinė tema "Studentas

dabarties problemų kryžkelėje, arba studento kryžkelė revoliucinėje eroje" buvo svarstoma įvairiais aspektais net trijų prelegentų: kun. V. Bagdanavičiaus, dr. Vytauto Vyganto ir inž. A. Sabalio. Kiekvienas jų buvo buvo savotiškai įdomus. Jei kun. V. Bagdanavičius suprasti reikėjo nuosakios ir lėtos rimties, tai Vyganto ir ypač Sabalio mintys kibirkščiaavo "už" ir "prieš" pozicijomis, karštais ginčais, aktualijomis, gyvomis ir kasdieninėmis šių dienų studentų ir dar specialiai lietuvių problemomis.

Kursų naujiena buvo šakotos kūrybos konkursai. Šio užmojo studentams ateitininkams reikėtų ir toliau neužmiršti. dar daugiau jaunimo įtraukiant į literatūros, muzikos, tapybos ir kitokių

menų pasaulį.

Akin labiausiai krito kursų progą surengtoji pačių studentų meno paroda. Buvo išstatyta apie 40 įvairios technikos darbų. Savo darbus parodė keturi paletės bičiuliai: T. Idzelytė, M. Smilgai, R. Zailskas ir J. Bradūnas. Pirmoji premija (20 dol.) ir antroji teko T. Idzelytei, trečioji — R. Zailskui. Poezijos konkursą nunešė Jurgis Bradūnas, jam paskirta 20 dol. premija. Prozos laurus užsidėjo Aleks. Pakalniškis (20 dol.). O rašinio "Studentas ateitininkas žvelgia į SAS ateitį" konkursą laimėjo Gabija Juozapavičiūtė (30 dol.).

Liko nepamirštinas ir muzikos, literatūros vakaras, prateistas iki vėlumos įsidainavusio jaunimo. Įauksim ateityje ir daugiau pažangių suklekimu, o dabar jau pradėdam ruošti vasaros stovyklom.

—

● Pirmasis kultūros darbuotojų suvažiavimas buvo suauktas birželio 3-4 dienomis Vilniuje. Jame dalyvavo 861 miestų ir rajonų "rinktų" delegatų, komunistų partijos atstovai ir nemaža maskvinių ir vietinių rusų. Rusų papročiu ir garbės prezidiumą išrinktas Maskvos komunistų partijos politbiuras. Pagrindinę kalbą pasakė A. Sniečkus, kalbėjo "ministrė" L. Diržinskaitė, diskusijose ir su pranešimais aktyviai reikėsi J. Dubravinas, Sovietų kultūros ministro pavaduotojas V. Popovas, o taip pat kai kurie lietuviai. Visi rašytojai, dailininkai, muzikai, teatralai, kinematografininkai buvo puola mi už nepakankamą Lenino kulto propagavimą. Jie buvo įpareigoti "šlovingajam jubiliejui" sukurti naujas pjeses, parašyti naujas knygas ir sudėti dainas apie Lenina, partiją, tarybinę savivarką, tautų draugystę "daugianacionalinei tarybinei kultūrai ugdyti, darbo žmonėms komunistiškai auklėti".

Naktis be mėnulio

Iš parodos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoj